II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 25ης Φεβρουαρίου 1992

για την έγκριση της ετήσιας οικονομικής έκθεσης 1991/92 επί της οικονομικής κατάστασης της Κοινότητας και για τον καθορισμό των κατευθύνσεων οικονομικής πολιτικής της Κοινότητας για το 1992

(92/180/ΕΟΚ)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας,

την απόφαση 90/141/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Μαρτίου 1990 για την επίτευξη προοδευτικής σύγκλισης των οικονομικών πολιτικών και αποτελεσμάτων κατά το πρώτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης [1], και ιδίως το άρθρο 4,

την πρόταση της Επιτροπής,

τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου [2],

τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής [3],

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Εγκρίνονται η ετήσια οικονομική έκθεση 1991/92, που επισυνάπτεται στην παρούσα απόφαση, καθώς και οι κατευθύνσεις οικονομικής πολιτικής της Κοινότητας για το 1992, οι οποίες περιλαμβάνονται στην εν λόγω έκθεση.

Άρθρο 2

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 25 Φεβρουαρίου 1992.

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

Vitor MARTINS

---

(1) ΕΕ αριθ. L 78 της 24. 3. 1990, σ. 24.
(2) ΕΕ αριθ. C 39 της 17. 2. 1992.
(3) Γνώμη που διατυπώθηκε στις 29 Ιανουαρίου 1992 (δεν έχει ακόμα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημηρίδα).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Εισαγωγή και περίληψη 3

I. Οικονομική κατάσταση και προοπτικές 6

1. 1991: Περίοδος επιβράδυνσης του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης 6

A. Μια λιγότερο δυναμική παγκόσμια οικονομία 6

B. Η οικονομική μεγέθυνση στην Κοινότητα παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις . 6

2. Οι προοπτικές για το 1992 και το 1993: μια προοδευτική ανάκαμψη 13

II. Ανεπαρκής πρόοδος της οικονομικής σύγκλισης 14

1. Η ονομαστική σύγκλιση καθυστερεί, αλλά οι βασικές παράμετροι παραμένουν θετικές 14

2. Η οικονομική σύγκλιση επιβραδύνεται 17

III. Προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής στην Κοινότητα 18

IV. Μακροοικονομικές πολιτικές και πολιτικές για τη διαρθρωτική προσαρμογή 20

1. Νομισματική πολιτική και ΕΝΣ 20

2. Δημοσιονομική πολιτική 21

3. Οι πολιτικές διαρθρωτικής πολιτικής 24

ΕΤΗΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ 1991/92

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1991/92: δύο χρόνια επιβράδυνσης του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης

Το 1991 ανακόπηκε στην πράξη η οικονομική ανάπτυξη σε παγκόσμια κλίμακα, δεδομένου ότι ανήλθε μόνο σε 0,2 % σε πραγματικούς όρους. Συγκυριακοί παράγοντες ενισχυόμενοι από τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης του Κόλπου ώθησαν στην ύφεση τις οικονομίες πολλών μεγάλων βιομηχανικών χωρών, όπως των Ηνωμένων Πολιτειών, του Καναδά, ορισμένων χωρών της ΕΖΕΣ και του Ηνωμένου Βασιλείου. Εκτός αυτού οι ευρείες ανακατατάξεις που σημειώνονται στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη συνεπάγονται αναπόφευκτα προσωρινή αλλά σημαντική πτώση της παραγωγής των χωρών αυτών. Η επίπτωση του γεγονότος αυτού είναι ωστόσο περιορισμένη για την Κοινότητα. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι έχει πάψει πλέον η επιβράδυνση της παραγωγής που ενεφάνιζαν ορισμένες χώρες και ότι το παγκόσμιο εμπόριο παρουσιάζει κάποια βελτίωση, αναμένεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης θα επανέλθει το 1992 στα επίπεδα του 2 %.

Οι παράγοντες αυτοί επηρέασαν εξίσου την ευρωπαϊκή οικονομία, η οποία όμως αντιμετώπισε την κατάσταση πολύ καλύτερα από άλλες περιοχές του κόσμου. Η ουσιαστική βελτίωση της λειτουργίας της κοινοτικής οικονομίας κατά τη δεκαετία του '80 και η ισχυρή αναπτυξιακή ώθηση που προήλθε από τη γερμανική ενοποίηση επέτρεψαν να συνεχιστεί η ανάπτυξη, έστω και σε χαμηλούς ρυθμούς. Σύμφωνα με εκτιμήσεις ο ρυθμός της ανάπτυξης στην Κοινότητα από 2,8 το 1990 θα μειωθεί σε $1^1/_4$ % το 1991. Το 1992 ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης αναμένεται να σημειώσει ελαφρά βελτίωση — περίπου $2^1/_4$ % για την Κοινότητα στο σύνολό της — δεδομένου ότι η προβλεπόμενη στο Ηνωμένο Βασίλειο ανάκαμψη θα εξουδετερωθεί από την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας στη Γερμανία, όταν πλέον εξασθενίσουν οι επιπτώσεις από τη γερμανική ενοποίηση.

Η σημερινή κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας πρέπει να τοποθετηθεί στο πλαίσιο των υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης που προηγήθηκαν. Από το 1984 η κοινοτική οικονομία αυξάνεται με ικανοποιητικό ρυθμό. Τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίστηκαν από ασυνήθη υψηλά ποσοστά αύξησης των επενδύσεων, τα οποία ήταν δύσκολο να διατηρηθούν: το 1990 το ποσό των επενδύσεων σε εξοπλισμό που πραγματοποίησαν οι κοινοτικές επιχειρήσεις ήταν υψηλότερο κατά 50 % περίπου από το αντίστοιχο του 1984 σε πραγματικούς όρους. Κατά τη διετία 1987—1989 οι προσδοκίες από το πρόγραμμα για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς οδήγησαν ενδεχομένως ορισμένες επιχειρήσεις να επισπεύσουν την πραγματοποίηση επενδύσεων ενόψει των πραγματικών επιπτώσεων της εσωτερικής αγοράς. Οι επιπτώσεις αυτές θα γίνουν αισθητές τα επόμενα χρόνια, όταν τεθούν σε εφαρμογή οι πολιτικές και νομοθετικές αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί και έχουν ως αποτέλεσμα την πραγματική άρση των τελευταίων εσωτερικών φραγμών.

Η κοινοτική οικονομία — Βασικοί οικονομικοί δείκτες

	Μέσος όρος 1983-1987	Μέσος όρος 1988-1989	1990	1991	(**) 1992	(**) 1993
Πραγματικό ΑΕΠ (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)	2,4	3,7	2,8	1,3	2¼	2½
Πληθωρισμός (α) (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)	5,9	4,3	5,2	5,0	4½	4¼
Πραγματική αμοιβή ανά μισθωτό (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)	1,3	1,6	2,3	2,0	1¼	1¼
Απασχόληση (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)	0,1	1,6	1,4	0,5	¼	½
Ανεργία (% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού)	10,5	9,3	8,4	8,6	9	9¼
Έλλειμμα του προϋπολογισμού (β) (% ΑΕΠ)	4,9	3,3	4,1	4,4	4½	4¼
ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	0,7	0	−0,2	−0,8	−1	− ¾

(**) Πρόβλεψη.
(α) Αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης.
(β) Καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα.

Βραδύτερη οικονομική ανάπτυξη συνεπάγεται κινδύνους για την επίτευξη των κυριότερων στόχων της Κοινότητας

Η σημερινή επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας περιέχει ένα διπλό μήνυμα προς τους υπεύθυνους για την οικονομική πολιτική της Κοινότητας.

i) Από τη μια, η επιβράδυνση αυτή αντιπροσωπεύει μια δυσάρεστη εξέλιξη η οποία μειώνει τα περιθώρια ελιγμών της οικονομικής πολιτικής σε πολλές χώρες. Ήδη από το 1991 οι χαμηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης οδήγησαν σε αύξηση της ανεργίας, με αποτέλεσμα να ανακοπεί η διαρκής πτωτική τάση που παρατηρείται από το 1986. Υπάρχει κίνδυνος να αυξηθούν οι κοινωνικές αντιδράσεις, δεδομένου ότι οι θετικές συνέπειες από τη διαρθρωτική προσαρμογή που πραγματοποιείται την εποχή αυτή απαιτούν περισσότερο χρόνο για να γίνουν ορατές σε σχέση με τις προσωρινές αρνητικές συνέπειες. Η ενίσχυση της σύγκλισης, βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), διακόπτεται και η επιβράδυνση της ανάπτυξης περιπλέκει ακόμη περισσότερο το έργο της δημοσιονομικής εξυγίανσης των δημοσίων οικονομικών, όπου είναι απαραίτητη, δημιουργώντας λιγότερο ευνοϊκούς όρους για μια ταχύρρυθμη διαδικασία κάλυψης των καθυστερήσεων.

ii) Από την άλλη, η επιβράδυνση αυτή υπενθυμίζει με επιμονή ότι, παρά την ευρύτητά της, η προσαρμογή της οικονομικής πολιτικής που πραγματοποιήθηκε κατά τη δεκαετία του '80 δεν ήταν ούτε επαρκής, ούτε πλήρης. Οι συγκρατημένες αυξήσεις των μισθών συνέβαλαν στη βελτίωση της αποδοτικότητας των επενδύσεων, η οποία είχε επιδεινωθεί αισθητά μετά τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις και τη συνεπακόλουθη αστάθεια που επικράτησε. Η θετική αυτή τάση ανακόπηκε πάντως το 1990, πριν ακόμη ολοκληρωθεί η διαδικασία αποκατάστασης. Είναι απαραίτητο να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για να αποκατασταθεί η αποδοτικότητα των επενδύσεων τουλάχιστον στο επίπεδο στο οποίο βρισκόταν κατά τη δεκαετία του '60.

Η ισχυρή ανάπτυξη της περιόδου 1988—1990 δεν χρησιμοποιήθηκε επωφελώς για την πρόοδο της διαδικασίας προσαρμογής όπου αυτό ήταν απαραίτητο. Σε πολλά κράτη μέλη, τα ποσοστά πληθωρισμού, αναμφίβολα σε σημαντικό βαθμό μειωμένα σε σχέση με το επίπεδο στο οποίο βρίσκονταν στις αρχές της δεκαετίας του '80, παρέμεναν σε πολύ υψηλά επίπεδα στο τέλος της δεκαετίας για να καταστήσουν δυνατή την επίτευξη του προγραμματισμένου στόχου της μετάβασης στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Η διαρθρωτική προσαρμογή αποδείχθηκε ανεπαρκής. Η σημαντική αύξηση της απασχόλησης κατά τα έτη 1988—1990 είχε ως αποτέλεσμα ιδιαίτερα υψηλές αυξήσεις των μισθών, ενώ η ανεργία παρέμενε σε υψηλά επίπεδα. Εξίσου ανησυχητική είναι η κατάσταση στο δημοσιονομικό τομέα. Τα υψηλά ποσοστά ανάπτυξης αποτελούσαν ιδανική ευκαιρία για να ληφθούν, χωρίς μεγάλο κόστος, μέτρα εξυγίανσης των δημοσίων οικονομικών, ευκαιρία όμως η οποία έμεινε ανεκμετάλλευτη. Σε πολλλές περιπτώσεις μια σε βάθος εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών θα συνέβαλε στο να αποτραπεί υπερθέρμανση της οικονομίας, πράγμα που θα είχε θετική επίπτωση στις πληθωριστικές πιέσεις. Σε ορισμένες χώρες εξακολούθησαν να υπάρχουν προβλήματα ανταγωνιστικότητας, όπως αποδεικνύεται από τη συνεχιζόμενη ευπάθεια των ισοζυγίων πληρωμών τους. Και στον τομέα αυτό οι προσπάθειες που αναλήφθηκαν εγκαταλείφθηκαν πολύ ενωρίς.

Οι πολιτικές που κατέστησαν δυνατή την ανοδική μεταστροφή της κοινοτικής οικονομίας κατά τη δεκαετία του '80 πρέπει να τεθούν και πάλι σε εφαρμογή με μεγαλύτερη αποφασιστικότητα. Σε μια οικονομία αλληλεξαρτώμενη παγκοσμίως οι υγιείς βάσεις και η ευελιξία της οικονομίας θα επιτρέψουν, σε μεγάλο βαθμό, να αποφευχθεί το ενδεχόμενο οι συνέπειες δυσμενών εξωτερικών εξελίξεων να θέσουν σε κίνδυνο τους θεμελιώδεις στόχους της οικονομικής πολιτικής της Κοινότητας.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές παραμένουν καλές, εφόσον εφαρμοστούν οι κατάλληλες οικονομικές πολιτικές

Σύμφωνα με τις σημερινές προβλέψεις, το ποσοστό αύξησης της κοινοτικής οικονομίας αναμένεται να ανέλθει και πάλι στο 2 $^{1}/_{2}$ % περίπου το 1993. Η βραδύτητα του ρυθμού ανάκαμψης οφείλεται στο γεγονός ότι πολλά κράτη μέλη θα εφαρμόσουν πολιτικές, των οποίων στόχος θα είναι η επανάληψη των προσπαθειών προσαρμογής. Με τις συνθήκες αυτές, αναμένεται ότι η οικονομία της Κοινότητας θα επανέλθει σε υψηλότερους αναπτυξιακούς ρυθμούς, που είναι δυνατό να διατηρηθούν τόσο από οικονομική άποψη όσο και από άποψη του περιβάλλοντος.

Οι διαδικασίες οι οποίες ακολουθούνται με τα μεγάλα κοινοτικά προγράμματα — ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, μετάβαση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής — δεν είναι αντιστρέψιμες. Τολμηρές αποφάσεις και αποφασιστικές ενέργειες θα είχαν σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην εμπιστοσύνη των οικονομικών φορέων και θα έδιναν άμεση ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη.

Οι προσπάθειες για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς είχαν ως αποτέλεσμα να υπάρξει από την πλευρά της ζήτησης η ευρύτερη δυνατή πρωτοβουλία στην ιστορία της Κοινότητας. Λήφθηκαν οι περισσότερες από τις αναγκαίες αποφάσεις. Ωστόσο, η ενσωμάτωσή τους στο εθνικό δίκαιο έχει κάπως καθυστερήσει και ορισμένα δυσχερή θέματα πρέπει ακόμη να επιλυθούν. Η συμφωνία που επιτεύχθηκε πρόσφατα για τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου θα έχει ως συνέπεια να επεκταθούν και να ενισχυθούν οι θετικές επιπτώσεις της εσωτερικής αγοράς.

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση θα οδηγήσει σε ενίσχυση των οικονομικών πλεονεκτημάτων της μορφής που θα προέλθουν από το πρόγραμμα ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς. Πράγματι μόνον ένα ενιαίο νόμισμα θα καταστήσει δυνατή την επίτευξη στο ακέραιο των δυνητικών πλεονεκτημάτων από την ενιαία αγορά. Πρωταρχικός στόχος της ΟΝΕ είναι η περαιτέρω ολοκλήρωση της Κοινότητας και η βελτίωση των οικονομικών της επιδόσεων. Μετά από πολλά χρόνια αξιοσημείωτης προόδου, η πορεία προς την επίτευξη του αναγκαίου βαθμού ονομαστικής σύγκλισης για ένα χωρίς κραδασμούς πέρασμα προς την ΟΝΕ τερματίστηκε το 1989/90. Λίγα κράτη μέλη είναι αυτή τη στιγμή σε θέση να περάσουν στην ΟΝΕ χωρίς σημαντικές προσαρμογές. Αναγνωρίζοντας την ανάγκη να τεθούν και πάλι στην πορεία προς μεγαλύτερη ονομαστική σύγκλιση, τα κράτη μέλη έχουν συμφωνήσει να εφαρμόσουν φιλόδοξα προγράμματα στον τομέα αυτό. Είναι σημαντικό να εφαρμοστούν τα προγράμματα αυτά με αποφασιστικότητα. Η αποφασιστικότητα των κρατών μελών στα οποία οι ανάγκες προσαρμογής εξακολουθούν να είναι σημαντικές θα ενισχυθεί: από μια σαφή και επιτυχή κατάληξη της διάσκεψης κορυφής του Μάαστριχτ, από τα αποτελέσματα που έχουν ήδη επιτύχει οι εταίροι τους και από τη βελτίωση των διαδικασιών συντονισμού σε κοινοτικό επίπεδο.

Οι προτεραιότητες της κοινοτικής οικονομικής πολιτικής απαιτούν μια συνεκτική εφαρμογή της κατάλληλης μακροοικονομικής πολιτικής και των πολιτικών για τη διαρθρωτική προσαμογή.

Όλες οι χώρες πρέπει να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους για τη βελτίωση της ευελιξίας της οικονομίας. Η συνύπαρξη εξαιρετικά υψηλών ποσοστών ανεργίας συνολικά και συμφόρησης σε ορισμένους κλάδους της αγοράς απασχόλησης υποδηλώνουν ότι πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες για τη βελτίωση της επιμόρφωσης και τη μείωση της ανισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης των επαγγελματικών προσόντων. Επί πλέον θα απαιτηθεί μεγαλύτερη ευελιξία τόσο στις μισθολογικές διαπραγματεύσεις, όσο και στη διάρθρωση των μισθών. Ενδείκνυται να επανεξεταστούν οι διαδικασίες διαμόρφωσης των μισθών ώστε να προσαρμόζονται ευκολότερα στους μακροοικονομικούς στόχους και στην ανάγκη περαιτέρω διαρθρωτικής προσαρμογής.

Η Κοινότητα και όλος ο κόσμος αντιμετωπίζει έλλειψη αποταμιευτικών πόρων που κινδυνεύει να καταστεί οξύτερη τα προσεχή έτη. Παρά το γεγονός ότι η ζήτηση κεφαλαίων για επενδύσεις είναι χαμηλή στο βιομηχανικό κόσμο, τα πραγματικά μακροπρόθεσμα επιτόκια αυξήθηκαν το 1991, πράγμα που κατά τα φαινόμενα υποδηλώνει ότι η διαθέσιμη αποταμίευση δεν είναι αρκετή ώστε να ικανοποιηθεί η ζήτηση κεφαλαίων. Η κατάσταση αυτή ενδέχεται να επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο, από τη στιγμή που θα σημειωθεί ανάκαμψη της επενδυτικής δραστηριότητας και από τη στιγμή που η μέχρι τώρα συγκρατούμενη τεράστια ζήτηση κεφαλαίων στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη μεταβληθεί σε πραγματική. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να αρχίσουν να εξετάζουν συστηματικά όλα τα διαρθρωτικά εμπόδια για την αποταμίευση.

Η σημαντικότερη συμβολή στην αύξηση της εθνικής αποταμίευσης συνίσταται πάντως σε σημαντική μείωση του δημοσίου ελλείμματος στις περισσότερες χώρες. Η κατάσταση των δημοσίων οικονομικών είναι, σε διαφορετικό βαθμό, μη ικανοποιητική σε πολλές χώρες μέλη (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Βέλγιο, Κάτω Χώρες, Ιρλανδία και Γερμανία). Η κατάσταση αυτή πρέπει να διορθωθεί για να βελτιωθούν οι μακροοικονομικές συνθήκες στις χώρες αυτές και να υπάρξει ομαλή μετάβαση στην ΟΝΕ. Η αναγκαία πρόοδος προς την επίτευξη αυτών των στόχων θα περιόριζε επίσης τη συνολική έλλειψη αποταμιευτικών πόρων και θα ελάφρυνε το βάρος που φέρει σήμερα η νομισματική πολιτική.

Η επιτυχία με την οποία οι νομισματικές αρχές διατήρησαν τη σταθερότητα των τιμών και των συναλλαγματικών ισοτιμιών στην Κοινότητα αναγνωρίσθηκε από τις αγορές με αποτέλεσμα να μειωθούν αισθητά οι διαφορές επιτοκίων μεταξύ των νομισμάτων του ΕΝΣ. Όσον αφορά τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια οι διαφορές αυτές εξαλείφθηκαν σχεδόν καθολοκληρία μεταξύ των νομισμάτων που συμμετείχαν από την αρχή στη στενή ζώνη διακυμάνσεων. Υπό τις συνθήκες αυτές, το περιθώριο ελιγμών σε εθνικό επίπεδο είναι εξαιρετικά περιορισμένο. Για το λόγο αυτό είναι ακόμη επιτακτικότερη η ανάγκη μετάβασης προς μια πλήρη ΟΝΕ. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι πληθωριστικές πιέσεις παραμένουν στα περισσότερα κράτη μέλη ισχυρές, η νομισματική πολιτική πρέπει να παραμείνει συνολικά συνετή.

Λόγω των πιέσεων που ασκούνται στη νομισματική και δημοσιονομική πολιτική από τον υψηλό βαθμό οικονομικής ολοκλήρωσης και της σταθερότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών στην Κοινότητα, εναπόκειται στις πολιτικές διαρθρωτικής προσαρμογής να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για μια αρμονική ανάπτυξη όλων των χωρών και όλων των περιφερειών της Κοινότητας. Πολιτικές του είδους αυτού πρέπει να στηριχθούν με κατάλληλα μέτρα στους τομείς-κλειδιά της οικονομίας κατά τρόπον ώστε να διευκολυνθεί η αναγκαία προσαρμογή. Τα κράτη μέλη και η Κοινότητα πρέπει να μεριμνήσουν ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση της προσφοράς σε όλο τον κοινοτικό χώρο, προκειμένου να δημιουργηθούν πρόσθετες θέσεις απασχόλησης. Στις χώρες όπου η ανεργία είναι υψηλή, στόχος είναι να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις οι οποίες θα προσελκύσουν επενδύσεις που θα δημιουργήσουν θέσεις απασχόλησης. Οι προϋποθέσεις αυτές θα συνέβαλαν επίσης στη διαδικασία κάλυψης των καθυστερήσεων η οποία θα μπορούσε να ενισχυθεί περαιτέρω με την άσκηση πολιτικών συνοχής της Κοινότητας. Είναι σημαντικό να βελτιωθούν οι υποδομές, να ενταθεί η συνεργασία, να καταστούν πιο ευέλικτες οι αγορές απασχόλησης και να θεσπιστούν φορολογικές δομές που δεν θα αποτελούν αντικίνητρο για τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Τα κράτη μέλη πρέπει, κατά τη χάραξη των μακροοικονομικών στρατηγικών τους, να δώσουν ιδιαίτερη σημασία στη βελτίωση των όρων της προσφοράς. Η συνεργασία σε κοινοτικό επίπεδο και οι πολιτικές για τη βελτίωση των όρων της προσφοράς σε επίπεδο χωρών μελών συνιστούν τα αναγκαία συμπληρώματα των βασικών μακροοικονομικών κατευθύνσεων.

Η βελτίωση των όρων της προσφοράς πρέπει να συμβαδίζει με τη διατήρηση ανοικτού και χωρίς στρεβλώσεις ανταγωνισμού. Οι κρατικές επιδοτήσεις επηρεάζουν αρνητικά τη λειτουργία της ανταγωνιστικής διαδικασίας στην αγορά, παρέχοντας ειδικά πλεονεκτήματα σε ορισμένες επιχειρήσεις. Κατά την πρόοδο προς την ΟΝΕ, οι κρατικές ενισχύσεις πρέπει να τεθούν υπό αυστηρό έλεγχο ώστε να βελτιωθεί η σύγκλιση. Η Επιτροπή καταβάλλει προσπάθειες για να περιορίσει τη χορήγηση επιδοτήσεων και για να τις ενσωματώσει σε ένα πλαίσιο αναδιάρθρωσης.

Η ανάληψη δέσμευσης για μεγαλύτερη πειθαρχία στον τομέα των επιδοτήσεων θα συνέβαλε επίσης στη λειτουργία ενός πιο ανοικτού συστήματος διεθνούς εμπορίου. Η εντός συντόμου χρονικού διαστήματος ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων που διεξάγονται στο πλαίσιο του Γύρου της Ουρουγουάης θα καταστούσε δυνατή όχι μόνο την πρόσβαση στην αγορά και τη μείωση του προστατευτισμού στους παραδοσιακούς τομείς των εμπορικών διαπραγματεύσεων, αλλά και την επέκταση των κανόνων που θα συμφωνηθούν σε πολυμερές επίπεδο σε νέους τομείς οι οποίοι παρουσιάζουν ιδιαίτερη σημασία για την Κοινότητα. Μια εξέλιξη αυτής της μορφής θα συνεπαγόταν επίσης σημαντική μείωση των επιδοτήσεων που χορηγούνται στο γεωργικό τομέα. Είναι σημαντικό να ανοιχθούν οι εμπορικές αγορές σε προϊόντα στα οποία οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι ανταγωνιστικές σε παγκόσμιο επίπεδο: γεωργικά και κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, άνθρακας, χάλυβας. Αυτή η βελτίωση των δυνατοτήτων πρόσβασης στην αγορά δεν θα γίνει σε βάρος των υφιστάμενων με άλλους εταίρους εμπορικών σχέσεων, ιδιαίτερα των αναπτυσσομένων χωρών. Μόνο μια κοινοτική οικονομία ισχυρή, ανταγωνιστική και ανοικτή θα είναι σε θέση να συμβάλει ικανοποιητικά στην ανάπτυξη των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης όπως επίσης και των αναπτυσσομένων χωρών.

I. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

1. 1991, περίοδος επιβράδυνσης του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης

A. *Μια λιγότερο δυναμική παγκόσμια οικονομία*

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας διετίας η δράση της Κοινότητας εκτυλίχθηκε μέσα σε ένα συνεχώς επιδεινούμενο οικονομικό κλίμα. Μετά τη μέγιστη τιμή, της τάξης του 4 %, στην οποία ανήλθε το 1988, ο ρυθμός αύξησης της παγκόσμιας παραγωγής, εξαιρουμένης της Κοινότητας, επιβραδύνθηκε συνεχώς για να φθάσει, με μηδενικό σχεδόν ποσοστό το 1991, στο χαμηλότερο επίπεδό του από το 1982. Ο ρυθμός αύξησης του όγκου του παγκοσμίου εμπορίου (εξαιρουμένης πάλι της Κοινότητας) μειώθηκε ακόμη περισσότερο, από άνω του 7 % το 1988 σε λιγότερο από 2 % το 1991 (πίνακας 1). Καθώς η προσδοκόμενη ανάκαμψη καθυστερεί, η πτώση της δραστηριότητας ξεπέρασε τις προβλέψεις που είχαν γίνει στην αρχή του έτους. Έτσι, οι προηγούμενες προβλέψεις αποδείχθηκαν πολύ αισιόδοξες.

B. *Η οικονομική μεγέθυνση στην Κοινότητα παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις*

Η Κοινότητα παρουσιάζει μια μάλλον διαφοροποιημένη εικόνα της οικονομίας: η ύφεση στο Ηνωμένο Βασίλειο — που φαίνεται να έχει φθάσει στο χαμηλότερο σημείο της — έρχεται σε

έντονη αντίθεση με τους αναπτυξιακούς, αν και με πτωτικές τάσεις, ρυθμούς που εξακολουθούν να σημειώνονται στη Γερμανία, στο Λουξεμβούργο και στην Ισπανία, ενώ οι άλλες χώρες βρίσκονται μεταξύ αυτών των δύο άκρων.

Πίνακας 1:

Πραγματικό ΑΕΠ, εγχώρια ζήτηση και διεθνές εμπόριο

(ποσοστό μεταβολή)

	1981-1985	1986-1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
	Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν					
Σε παγκόσμιο επίπεδο (εξαιρέσει της ΕΚ)	2,6	3,8	1,8	−0,2	2,1	3,1
ΗΠΑ	2,9	3,5	0,9	−0,4	2,1	2,2
Ιαπωνία	3,9	4,4	5,6	4,6	3,5	3,5
ΕΚ	1,5	3,2	2,8	1,3	2,2	2,4
	Εγχώρια ζήτηση					
ΗΠΑ	3,7	3,0	0,5	−1,0	2,1	2,1
Ιαπωνία	2,9	5,6	5,8	3,4	3,7	3,7
ΕΚ	0,9	4,2	2,9	1,1	2,2	2,6
	Διεθνές εμπόριο					
Παγκόσμιες εισαγωγές (εξαιρέσει της ΕΚ)	3,0	6,0	3,0	1,8	5,1	6,1
Εισαγωγές Γερμανίας	1,6	6,1	11,4	12,8	5,0	4,7
Εισαγωγές ΕΚ (**)	2,0	8,8	4,7	2,5	5,2	5,5
	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών					
ΗΠΑ	−1,2	−2,8	−1,6	−0,1	−0,7	−0,6
Ιαπωνία	1,9	3,2	1,2	1,5	1,6	1,7
ΕΚ (***)	−0,1	0,5	−0,2	−0,8	−0,9	−0,8

(*) Πρόβλεψη.
(**) ΕΚ εξαιρουμένης της Γερμανίας.
(***) ΕΚ συμπεριλαμβανομένης της ενοποιημένης Γερμανίας από το 1991 και μετά.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής

α) Η επέκταση συνεχίζεται, ιδίως στη Γερμανία, αλλά με βραδύτερο ρυθμό

Στη Γερμανία συνεχίζεται η ταχύρρυθμη οικονομική μεγέθυνση λόγω της ισχυρής επεκτακτικής ώθησης της δημοσιονομικής πολιτικής που απορρέει από την ενοποίηση. Η δημοσιονομική πολιτική ενθάρρυνε έντονα την ιδιωτική κατανάλωση, ενώ η διαπιστωθείσα τόνωση των επενδύσεων οφειλόταν στην επιθυμία των επενδυτών να αυξήσουν το παραγωγικό δυναμικό για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της αγοράς των πέντε νέων Länder. Λόγω της αδυναμίας της εσωτερικής προσφοράς να ανταποκριθεί στην πίεση της ζήτησης, οι ξένοι προμηθευτές επωφελήθηκαν σε μεγάλο βαθμό, πράγμα που με τη σειρά του οδήγησε σε επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Γερμανίας το οποίο, από πλεόνασμα 4,7 % του ΑΕΠ (Δυτική Γερμανία) το 1989 εμφάνισε έλλειμμα της τάξης του 1,1 % του ΑΕΠ (ενοποιημένη Γερμανία) το 1991.

Όμως, ακόμη και αυτή η σημαντική εκτροπή της εγχώριας ζήτησης δεν ήταν επαρκής για να αποτρέψει την εμφάνιση εσωτερικών πιέσεων. Ορισμένοι παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης των έμμεσων φόρων, συνέβαλαν στην άνοδο του επιπέδου των τιμών. Η βασική τάση του πληθωρισμού επιταχύνθηκε προοδευτικά και το ποσοστό πληθωρισμού στη Δυτική Γερμανία ξεπερνά τώρα το 4 %. Στο πλαίσιο των συλλογικών συμβάσεων που συνάφθηκαν προβλέπεται η χορήγηση μισθολογικών αυξήσεων από 6 % έως 7 %. Αυτές οι αυξήσεις και η επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας οδήγησαν σε αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος σχεδόν 6 %, καθώς και σε μείωση των περιθωρίων κέρδους, των οποίων όμως το αρχικό επίπεδο ήταν υψηλό.

Η σημαντική αύξηση των μεταβιβαστικών πληρωμών στο πλαίσιο της ενοποίησης προκάλεσε σημαντική μεταβολή στο δημοσιονομικό ισοζύγιο το οποίο, από μια κατάσταση ισορροπίας το 1989, εμφάνισε έλλειμμα της τάξης του 3,6 % του ακαθάρι-

στου εγχώριου προϊόντος το 1991 και τούτο παρά τη θέσπιση, στην αρχή του έτους, μέτρων που αποσκοπούσαν στην αύξηση των εσόδων και στη μείωση των δαπανών, τα οποία αναμενόταν ότι θα είχαν συνολικά αντίκτυπο της τάξης του 2 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Προς τα μέσα του 1991, ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης άρχισε να επιβραδύνεται, αφενός λόγω της εξασθένησης του επεκτατικού αντίκτυπου της ενοποίησης και, αφετέρου, επειδή αυτή η διαδικασία συνοδεύτηκε από μια πολύ περιοριστική νομισματική πολιτική που αποσκοπούσε στην άμβλυνση των πληθωριστικών προσδοκιών. Επιπλέον, οι προοπτικές όσον αφορά την αποδοτικότητα επιδεινώθηκαν λόγω της αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Ταυτόχρονα, η αύξηση του παραγωγικού δυναμικού λόγω των επενδύσεων που έγιναν τα τελευταία χρόνια οδήγησε, από την άνοιξη του 1991, σε πτώση του υψηλού ποσοστού χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού. Μολονότι έχει κάπως περιοριστεί ο κίνδυνος δημιουργίας πληθωρισμού ζήτησης, οι επιλογές που έχουν γίνει στο πλαίσιο της δημοσιονομικής πολιτικής και οι οποίες δίνουν υπερβολική έμφαση στην αύξηση των εσόδων, ενέχουν σημαντικούς πληθωριστικούς κινδύνους λόγω της αύξησης του κόστους και των φόρων.

β) Βραδύτερος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης στις άλλες χώρες της Κοινότητας

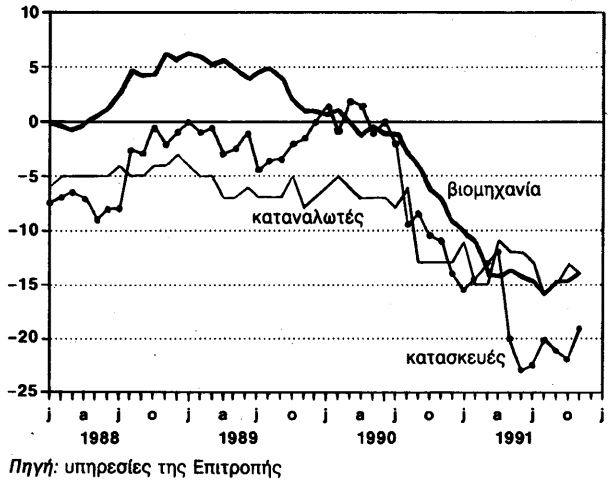
Το 1991, το Ηνωμένο Βασίλειο αντιμετώπισε σοβαρή ύφεση και το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της χώρας μειώθηκε σχεδόν κατά 2 %. Η περιοριστική νομισματική πολιτική που είχε ασκηθεί το 1989 και το 1990 για να τερματιστεί η υπερθέρμανση της οικονομίας που είχε δημιουργήσει η προηγηθείσα ισχυρή αύξηση της κατανάλωσης οδήγησε, με κάποια χρονική υστέρηση, σε σημαντική μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης και, σε μεγαλύτερο βαθμό, των επενδύσεων.

Στις άλλες χώρες της Κοινότητας το ποσοστό οικονομικής ανάπτυξης κυμάνθηκε στα μέτρια επίπεδα του 1,5 %, ενώ το 1990 είχε ανέλθει σε 2,7 %. Αυτή η μείωση οφείλεται κυρίως στην επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης και των εξαγωγών, ενώ οι επενδύσεις εμφάνισαν στασιμότητα. Η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και της βιομηχανίας περιορίστηκε μετά την έναρξη της κρίσης του Κόλπου και δεν έχει ακόμη αποκατασταθεί πλήρως (βλέπε διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1

Δείκτες εμπιστοσύνης — ΕΚ

(έρευνες συγκυρίας)

Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής

Για πρώτη φορά μετά από πέντε χρόνια συνεχούς και ταχύρρυθμης αύξησης, κατά τη διάρκεια της οποίας το ευρωπαϊκό κεφαλαιακό απόθεμα αυξήθηκε σχεδόν κατά 15 % σε πραγματικούς όρους, οι επενδύσεις εμφάνισαν στασιμότητα. Αυτή η ανάπαυλα ήταν της εσωτερικής αγοράς. Οι επιπτώσεις των μέτρων που έχουν ληφθεί στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς θα γίνουν αισθητές κατά τη διάρκεια των προσεχών ετών, όταν οι πολιτικού και νομικού περιεχομένου αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί εφαρμοστούν και οδηγήσουν στην έμπρακτη άρση των εσωτερικών φραγμών που εναπομένουν (πίνακας 2).

Πάντως, χωρίς τη γερμανική ενοποίηση, αυτή η επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης θα ήταν ακόμη πιο έντονη. Πράγματι, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης των

χωρών της Κοινότητας ενισχύθηκε σε μεγάλο βαθμό από τον αντίκτυπο που είχε η γερμανική οικονομική επέκταση στη ζήτηση. Ο συνολικός αντίκτυπος της γερμανικής ενοποίησης στις άλλες χώρες της Κοινότητας υπολογίζεται ότι ανέρχεται κατά μέσο όρο σε μισή εκατοστιαία μονάδα ετησίως για την περίοδο 1990/91 (βλέπε κείμενο εντός πλαισίου).

Πίνακας 2

Κυριότεροι οικονομικό δείκτες στην ΕΚ

	1983-1987	1988-1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
Αύξηση του ΑΕΠ	2,4	3,7	2,8	1,3	2,2	2,4
Απασχόληση	0,3	1,6	1,4	0,5	0,3	0,5
Πραγματικό εισόδημα εξαρτημένης εργασίας (**)	1,3	1,6	2,3	2,0	1,3	1,4
Πληθωρισμός (***)	5,8	4,3	5,2	5,0	4,5	4,2
Πραγματικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊότος	−1,1	−1,0	0,5	0,6	−0,7	−0,7
Επενδύσεις	2,6	7,9	4,1	−0,5	2,2	3,7
Εκ των οποίων: κεφαλαιουχικός εξοπλισμός	4,9	9,9	4,7	−0,4	2,6	4,8

(*) Προβλέψεις.
(**) Πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα εξαρτημένης εργασίας (αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης).
(***) Αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης).
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής

Σε ορισμένες χώρες όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία, οι Κάτω Χώρες, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία, η Ιταλία και η Γαλλία, η κάμψη του ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης μπορεί να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό στη συγκυρία. Σε ορισμένες χώρες, η συγκυριακή κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας αποκάλυψε την ύπαρξη διαρθρωτικών αδυναμιών. Οι εν λόγω χώρες δύσκολα θα μπορούσαν να διατηρήσουν υψηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας σε σχέση με τους εμπορικούς τους εταίρους, λόγω του ευάλωτου χαρακτήρα του ισοζυγίου πληρωμών αυτών των χωρών.

Στην Ιταλία, η ανταγωνιστικότητα των τιμών επιδεινώθηκε σε μεγάλο βαθμό. Στη Γαλλία, η εξέλιξη των επιμέρους στοιχείων του εμπορικού ισοζυγίου είναι ανησυχητική: ενώ αυξάνεται το πλεόνασμα στην κατηγορία των γεωργικών προϊόντων, το πλεόνασμα που είχε επιτευχθεί στα μέσα της δεκαετίας του '80 στον τομέα των βιομηχανικών προϊόντων μεταβλήθηκε σε σημαντικό έλλειμμα. Παρατηρείται ωστόσο κάποια βελτίωση το 1991.

Αυτή η επιβράδυνση του ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης είχε βεβαίως σημαντικές συνέπειες για την κατάσταση της απασχόλησης στην Κοινότητα, η ευνοϊκή εξέλιξη της οποίας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 είχε οδηγήσει σε καθαρή αύξηση των θέσεων απασχόλησης κατά εννέα εκατομμύρια (πίνακας 3). Μολονότι η οικονομική μεγέθυνση οδηγεί τώρα στη δημιουργία περισσότερων θέσεων απασχόλησης, για πρώτη φορά από το 1982 ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης επιβραδύνθηκε σε μεγάλο βαθμό, πράγμα που οδήγησε σε σημαντική άνοδο του ήδη απαράδεκτα υψηλού επιπέδου ανεργίας.

Πίνακας 3

Η απασχόληση στην Κοινότητα

	Συνολική απασχόληση		Ποσοστό ανεργίας (**)
	σε εκατοστιαία	ποσοστιαία μεταβολή	
1980	128		6,0
1984	124,8	−0,6 (***)	10,7
1990	133,6	1,4	8,4
1991 (*)	134,2	0,5	8,6
1992 (*)	134,6	0,3	9,1
1993 (*)	135,3	0,5	9,2

(*) Προβλέψεις.
(**) Ως % του ενεργού πληθυσμού εξαιρουμένου του στρατιωτικού τομέα.
(***) Μέσος όρος 1980-1984.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής

Οικονομικές συνέπειες της γερμανικής ενοποίησης για την Κοινότητα

Σε γενικές γραμμές, η γερμανική ενοποίηση είχε τόσο πραγματικές επιπτώσεις, μέσω της τόνωσης του ενδοκοινοτικού εμπορίου, όσο και νομισματικές επιπτώσεις, μέσω των διακυμάνσεων των επιτοκίων και των τιμών συναλλάγματος.

Όσον αφορά τις πραγματικές επιπτώσεις, οι μηχανισμοί μετάδοσης λειτουργούν με τη μορφή επιδράσεων στο πραγματικό εμπορικό ισοζύγιο: οι σημαντικές μεταβιβάσεις, τρέχουσες και κεφαλαιακές, υπέρ των πέντε νέων Länder, μετατρέπονται εν μέρει σε πρόσθετη ζήτηση που απευθύνεται κατά κύριο λόγο σε δυτικογερμανικές εταιρείες, λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους (γεωγραφική γειτνίαση, κοινή γλώσσα, κοινό νόμισμα). Η ώθηση που δίνεται έτσι στην τελική ζήτηση στο δυτικό τμήμα της Γερμανίας οδηγεί, με τη σειρά της, σε αύξηση της ζήτησης εισαγωγών από την αλλοδαπή, ιδίως δε από τα άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας, πράγμα που έχει θετικές επιπτώσεις στην τελική ζήτηση και στη μεγέθυνση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος αυτών των χωρών, με την παραδοχή ότι όλες οι άλλες παράμετροι παραμένουν σταθερές.

Βεβαίως, η έκταση αυτών των θετικών επιπτώσεων δεν εξαρτάται μόνο από τη σχετική σπουδαιότητα των εξαγωγών προς τη Γερμανία σε σχέση με το σύνολο των εξαγωγών, αλλά επίσης και από το μερίδιο που αντιπροσωπεύουν οι εξαγωγές στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (βλέπε πίνακα 1). Κατά συνέπεια, οι μικρές χώρες με ανοικτή οικονομία που διατηρούν στενούς δεσμούς με τη Γερμανία, όπως οι χώρες της Μπενελούξ και η Δανία, θα επωφεληθούν αναμφίβολα περισσότερο από αυτή την κατάσταση σε σχέση με τις μεγαλύτερες χώρες όσον αφορά την αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος τους.

Κατά τη διάρκεια των δώδεκα πρώτων μηνών μετά την ενοποίηση, οι εμπορικές ροές επιβεβαίωσαν τις προβλέψεις που είχαν γίνει το Μάιο/Ιούνιο του 1990: η ζήτηση των πέντε νέων Länder από τον υπόλοιπο κόσμο συμπεριλαμβανομένης και της Δυτικής Γερμανίας αυξήθηκε από 18 δισεκατομμύρια DM σε περίπου 130 δισεκατομμύρια, ποσό που δεν απέχει πολύ από το ποσό των μεταβιβάσεων που ελήφθησαν, από τα νέα Länder. Ταυτόχρονα, οι διμερείς συναλλαγές όλων των άλλων κρατών μελών της Κοινότητας με τη Γερμανία, εξαιρουμένης της Ελλάδας, σημείωσαν θεαματική αύξηση (βλέπε πίνακα 2).

Πίνακας 1:

Αντίκτυπος της γερμανικής ενοποίησης στο ποσοστό οικονομικής ανάπτυξης των άλλων χωρών μελών

	Συμπληρωματικές πληροφορίες		Ακτίκτυπος στο ποσοστό οικονομικής μεγέθυνσης σε εκατοστιαίες μονάδες ετησίως	
	Μερίδιο των εξαγωγών προς τη Γερμανία στο σύνολο των εξαγωγών (%)	Μέριδο των εξαγωγών στο ΑΕΠ (%)	1990 (*)	1991
Μπενελούξ	19,8	75,3	+0,6	+1,0
Δανίο	18,2	35,1	+0,4	+0,7
Ελλάδα	25,1	23,4	+0,2	+0,4
Ισπανία	11,1	17,7	+0,3	+0,5
Γαλλία	18,7	23,4	+0,4	+0,7
Ιρλανδία	12,2	63,5	+0,3	+0,8
Ιταλία	17,4	20,6	+0,3	+0,6
Κάτω Χώρες	28,1	56,4	+0,7	+0,9
Πορτογαλία	15,8	37,3	+0,3	+0,4
Ηνωμένο Βασίλειο	12,7	24,8	+0,2	+0,5
EUR-11	12,8	28,0	+0,4	+0,6

(*) Δεύτερο εξάμηνο, ετησίως.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής

Με βάση αυτά τα στοιχεία μπορεί να εκτιμηθεί ότι ο αντίκτυπος της ενοποίησης στην κοινοτική οικονομική μεγέθυνση ανέρχεται σε 0,4 ποσοστιαίες μονάδες για το 1990 (δεύτερο εξάμηνο) και σε 0,6 ποσοστιαίες μονάδες για το 1991 (βλέπε πίνακα 1). Ο αντίκτυπος ήταν συγκριτικά μεγαλύτερος για τις μικρές χώρες με ανοικτές οικονομίες, ιδίως το δεύτερο έτος κατά τη διάρκεια του οποίου επωφελήθηκαν από τις έμμεσες επιπτώσεις της ενοποίησης.

Το Μάιο/Ιούνιο 1990, είχε προβλεφθεί ότι η ενοποίηση θα προκαλούσε γενικευμένη άνοδο των γερμανικών επιτοκίων και ανατίμηση του DM καθώς επίσης και ότι οι άλλες χώρες που συμμετέχουν στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών θα ακολουθούσαν αυτήν την τάση, πράγμα που θα επηρέαζε αρνητικά τους αναπτυξιακούς τους ρυθμούς. Κατά τη διάρκεια των πρώτων τριμήνων του 1990, η αντίδραση των κεφαλαιαγορών φαινόταν να επιβεβαιώνει αυτές τις προβλέψεις. Από τότε όμως, μετά από μια αρχική ανατίμησή της, η πραγματική σταθμισμένη ισοτιμία επανήλθε στο επίπεδο που βρισκόταν πριν την ενοποίηση, και τα ονομαστικά επιτόκια, τόσο τα μακροπρόθεσμα όσο και τα βραχυπρόθεσμα, ακολούθησαν στις περισσότερες χώρες μέλη την ίδια εξέλιξη, δηλαδή μετά από μια αρχική αύξηση σημείωσαν πτώση.

Πίνακας 2:

Εξαγωγές προς τη Γερμανία σε διμερή βάση ανά τρίμηνο (% μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους)

	1990				1991	
	I	II	III	IV	I	II
Μπενελούξ	7,8	3,2	12,1	31,9	28,8	27,0
Δανία	10,8	8,8	22,5	31,2	33,9	29,2
Ελλάδα	3,4	−2,7	3,5	8,4	8,1	4,9
Ισπανία	16,3	9,5	30,5	38,0	48,7	41,2
Γαλλία	15,9	−8,4	15,1	10,6	21,0	38,7
Ιρλανδία	9,0	5,8	11,7	6,9	13,6	13,3
Ιταλία	13,0	8,0	17,5	20,1	22,0	19,1
Κάτω Χώρες	5,7	−0,5	8,7	17,1	20,9	18,5
Πορτογαλία	21,5	14,8	17,5	20,1	22,5	21,5
Ηνωμενο Βασίλειο	6,7	−0,5	7,1	13,4	17,5	21,6

Πηγή: Bundesbank, μηνιαία έκθεση, συμπλήρωμα 3, 1991

Φαίνεται λοιπόν ότι ο νομισματικός αντίκτυπος της ενοποίησης στα κράτη μέλη θα είναι σχετικά λιγότερο έντονος από τις αρχικές προβλέψεις και δεν θα έχει σχεδόν καμία επίπτωση στις εκτιμήσεις που παρουσιάζονται στον πίνακα 2. Έτσι, μολονότι είναι πάντα πολύ λεπτό να γίνονται συλλογισμοί «ceteris paribus» στον οικονομικό τομέα, φαίνεται ότι, χωρίς τις επιπτώσεις της ενοποίησης, η Γερμανία θα διερχόταν από την ίδια συγκυριακή κάμψη όπως και οι άλλες χώρες και ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της κοινοτικής οικονομίας το 1991 θα ήταν πολύ χαμηλός.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο του παρόντος εγγράφου όλα τα ιστορικά στοιχεία που αναφέρονται στη Γερμανία καλύπτουν μόνο το δυτικό τμήμα της Γερμανίας δεδομένου ότι, λόγω σημαντικών στατιστικών προβλημάτων, δεν είναι δυνατό να παρουσιαστεί μια αξιόπιστη στατιστική εικόνα για το σύνολο της Γερμανίας. Υπάρχουν ωστόσο ορισμένες εξαιρέσεις σ' αυτόν τον γενικό κανόνα οι οποίες δημιουργούν μια μεθοδολογική ασυνέχεια στις σχετικές χρονολογικές σειρές. Πρώτον, τα αριθμητικά στοιχεία για το διεθνές εμπόριο τα οποία βασίζονται στις τελωνειακές στατιστικές καλύπτουν τις εξαγωγές και τις εισαγωγές της ενοποιημένης Γερμανίας. Δεύτερον, στην εκτίμηση των λογαριασμών που αφορούν τον ευρύτερο δημόσιο τομέα συμπεριλαμβάνονται οι μεταβιβάσεις προς τα πέντε νέα Länder καθώς και το έλλειμμα των ανατολικογερμανικών περιφερειακών αρχών από το 1991 και μετά. Τέλος, τα στοιχεία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αφορούν επίσης την ενοποιημένη Γερμανία.

Είναι αυτονόητο ότι στο πλαίσιο της συνολικής παρουσίασης σε επίπεδο Κοινότητας, αυτών των επιμέρους εθνικών στοιχείων πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η μέθοδος επεξεργασίας των γερμανικών στοιχείων. Στον κατωτέρω πίνακα δίνεται μια εικόνα της προβλεπόμενης επιρροής που θα έχουν τα σχετικά με την ενοποιημένη Γερμανία στοιχεία (ανεξάρτητα από το βαθμό αβεβαιότητας που εμπεριέχουν) στα κοινοτικά μεγέθη και, ιδιαίτερα, στην πραγματική οικονομική μεγέθυνση, στην ανεργία και στον πληθωρισμό.

	1991	1992	1993
	Αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ (% κατ' έτος)		
ΕΚ	1,3	2,2	2,4
ΕΚ (*)	0,9	2,2	2,5
	Ποσοστό ανεργίας		
ΕΚ	8,6	9,1	9,2
ΕΚ (*)	9,3	9,8	9,9
	Πληθωρισμός (% κατ' έτος) (α)		
ΕΚ	5,0	4,5	4,2
ΕΚ (*)	5,3	4,7	4,3
	Καθαρός δανεισμός (β)		
ΕΚ	−4,3	−4,3	−4,1
ΕΚ (*)	−4,4	−4,4	−4,3
	Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (γ)		
ΕΚ	−0,3	−0,3	−0,4
ΕΚ (*)	−0,8	−0,9	−0,8

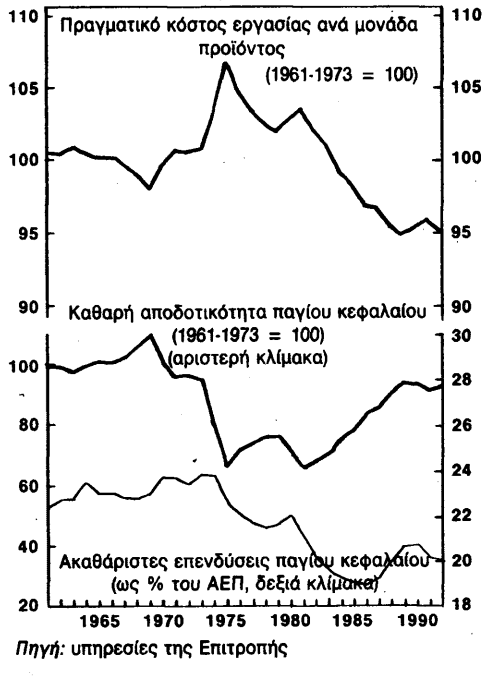
(*) ΕΚ συμπεριλαμβανομένων των πέντε νέων γερμανικών κρατιδίων.
(α) Αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης.
(β) Ευρύτερος δημόσιος τομέας, ως % του ΑΕΠ.
(γ) Ως % του ΑΕΠ.

Πάντως, παρά την ακόμη πιο ανεπαρκή χρησιμοποίηση των πόρων της αγοράς εργασίας, η άμβλυνση των μισθολογικών πιέσεων μπορεί να χαρακτηριστεί περιθωριακή: πράγματι, το 1991, ο ονομαστικός μισθός ανά μισθωτό αυξήθηκε κατά 7 %, δηλαδή με ρυθμό ελάχιστα βραδύτερο σε σχέση με το 1990 (7,6 %). Οι επιπτώσεις αυτής της ανόδου σε συνδυασμό με τη συγκυριακή επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της παραγωγικότητας, οδήγησαν σε νέα αύξηση του ονομαστικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και, λόγω της αδυναμίας επαρκούς αύξησης των τιμών, σε νέα αύξηση του πραγματικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, πράγμα το οποίο επέδρασε αρνητικά τόσο στην αποδοτικότητα όσο και στη διεθνή ανταγωνιστικότητα.

Παρά την επιδείνωση αυτή, η αποδοτικότητα παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Όμως, αν τα ποσοστά κέρδους ανά μονάδα προστιθέμενης αξίας επανήλθαν στα επίπεδα της περιόδου 1961-1973, δεν ισχύει το ίδιο για την αποδοτικότητα του κεφαλαιακού αποθέματος. Η παραγωγικότητα του κεφαλαίου, μειώθηκε αισθητά από το 1970 έως το 1983, άρχισε να αυξάνεται πάλι, με αργό ρυθμό, μόλις από το 1985. Έτσι, η αποδοτικότητα του παγίου κεφαλαίου εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από τα επίπεδα στα οποία ανερχόταν κατά την περίοδο 1961-1973, πράγμα που σημαίνει ότι πρέπει να καταβληθούν νέες προσπάθειες για την πλήρη αποκατάστασή της (διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2

Αποδοτικότητα παγίων κεφαλαίων

Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής

Η επιδείνωση της αποδοτικότητας το 1990 και το 1991 δεν μπορεί βέβαια σε καμία περίπτωση να χαρακτηριστεί δραματική (πίνακας 4). Πάντως, ενώ οι σχετικές τιμών των συντελεστών και η αποδοτικότητα έχουν περιορισμένο αντίκτυπο στις βραχυπρόθεσμες επενδύσεις, αυτός ο αντίκτυπος ενισχύεται μακροπρόθεσμα. Αν συνεχιστεί αυτή η τάση μείωσης της αποδοτικότητας αυτό θα επηρεάσει δυσμενώς την ανάκαμψη των επενδύσεων και της απασχόλησης. Από το 1985 οι επενδύσεις σημείωσαν θεαματική αύξηση χάρη στη σημαντική βελτίωση της αποδοτικότητας: οι παραγωγικές επενδύσεις ξεπερνούν τώρα κατά ένα τρίτο το επίπεδο στο οποίο ανέρχονταν το 1985. Πάντως, το ποσοστό επενδύσεων στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν παραμένει κατώτερο κατά μία ποσοστιαία μονάδα και πλέον από το μέσο επίπεδο στο οποίο ανερχόταν κατά τη διάρκεια της περιόδου 1961-1973. Για να μειωθεί το υψηλό επίπεδο ανεργίας στην Κοινότητα πρέπει να επιδιωχθεί περαιτέρω βελτίωση αυτού του ποσοστού.

Οι έντονες μισθολογικές πιέσεις, καθώς και οι αυξήσεις της φορολογίας σε ορισμένες χώρες, δεν επέτρεψαν καμία επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των τιμών και τούτο παρά τη συγκυριακή κάμψη. Οι τιμές καταναλωτή και ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ αυξήθηκαν με τον ίδιο ρυθμό που είχαν αυξηθεί και το 1990, δηλαδή περίπου κατά 5 %.

Πίνακας 4

Παράγοντες προσφοράς στην Κοινότητα

(Ετήσια μεταβολή (%), πλην αντίθετης ένδειξης)

	1981-1986	1987-1989	1990/91	1991 (*)	1992 (*)
Συνολικές επενδύσεις εκ των οποίων:	0,1	7,1	1,8	−0,5	2,2
— Εξοπλισμός	1,7	9,4	2,2	−0,4	2,6
— Κατασκευές	−1,0	4,9	1,7	−0,5	1,8
Κεφαλαιακό απόθεμα	2,3	2,7	2,9	2,8	2,8
Παραγωγικότητα κεφαλ.	−0,6	0,7	−0,8	−1,5	−0,6
Πραγματική αμοιβή ανά μισθωτό (**)	0,9	1,7	2,1	2,0	1,3
Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος	−1,0	−0,7	0,5	0,6	−0,7
Αποδοτικότητα (***)	73,8	90,2	92,5	91,6	92,9
Πραγμ. μακρ. επιτόκια (****)	4,3	5,0	5,3	5,1	:

(*) Προβλέψεις.
(**) Διόρθωση με τον αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης.
(***) Καθαρή απόδοση καθαρού κεφαλαιακού αποθέματος (1961-1973 = 100).
(****) Διόρθωση με τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ.

2. Οι προοπτικές για το 1992 και το 1993: μια προοδευτική ανάκαμψη

Μετά την προβλεπόμενη αντιστροφή της τάσης το δεύτερο εξάμηνο του 1991, θα αναμένεται περιορισμένη σχετικά επιτάχυνση του ρυθμού της οικονομικής δραστηριότητας το 1992, χάρη στους εσωτερικούς παράγοντες. Μολονότι αναμένεται βελτίωση του εξωτερικού περιβάλλοντος λόγω της αναθέρμανσης της παραγωγής και του διεθνούς εμπορίου, τα κράτη μέλη της Κοινότητας ενδέχεται να αποκομίσουν περιορισμένο σχετικά όφελος από αυτή την ανάκαμψη δεδομένου ότι αυτή η ευνοϊκή εξέλιξη θα εξουδετερωθεί από την προοδευτική εξάλειψη των συνεπειών της γερμανικής ενοποίησης στη ζήτηση. Για το λόγο αυτό, δεν αναμένεται ότι εξωτερικό ισοζύγιο θα συμβάλει αισθητά στην αύξηση του ΑΕΠ. Πάντως, σε σχέση με τα τελευταία έτη, αναμένεται ότι θα ενισχυθεί ο ρόλος που διαδραματίζουν οι εξωκοινοτικές αγορές στην αύξηση των κοινοτικών εξαγωγών. Κατά συνέπεια, έχει ζωτική σημασία να διατηρηθεί η εξωτερική ανταγωνιστικότητα.

Η αναμενόμενη προοδευτική αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των οικονομικών παραγόντων αναμένεται ότι θα οδηγήσει σε σχετική ανάκαμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων το 1992. Αν συνεχιστεί η εφαρμογή υγιών οικονομικών πολιτικών αναμένεται ότι θα βελτιωθούν οι επιδόσεις όσον αφορά τις τιμές και το κόστος και ότι θα αντιστραφεί η τάση επιδείνωσης της αποδοτικότητας που σημειώθηκε στο διάστημα 1990/91.

Λόγω της επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας αναμένεται περαιτέρω μείωση του ρυθμού αύξησης της απασχόλησης η οποία, από μέσο ετήσιο ποσοστό 1,5 % την περίοδο 1988-1990 θα μειωθεί σε 0,5 % το 1991 και 0,3 % το 1992. Αυτός ο χαμηλός ρυθμός αύξησης της απασχόλησης, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η προσφορά εργασίας παραμένει σταθερή, θα οδηγήσει σε αύξηση του ποσοστού ανεργίας από 8,6 % το 1991 σε 9,1 % το 1992.

Για το 1993 αναμένεται ότι θα ενισχυθεί η ανάκαμψη και ότι το πραγματικό ΑΕΠ θα αυξηθεί περίπου κατά $2\,^1/_2$ %. Πάντως, το υψηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας δεν αναμένεται ότι θα οδηγήσει στη δημιουργία επαρκών θέσεων απασχόλησης έτσι ώστε να απορροφηθεί η αναμενόμενη αύξηση της προσφοράς και, κατά συνέπεια, θα συνεχιστεί η αύξηση του ποσοστού ανεργίας, αν και σε πολύ περιορισμένο βαθμό.

Αν και οι εξωτερικές αβεβαιότητες μπορούν ακόμη να επηρεάσουν σε αξιοσημείωτο βαθμό την εξέλιξη της Κοινότητας, είναι φανερό ότι οι παράγοντες που ενδέχεται να υποθηκεύσουν αυτές τις προοπτικές βρίσκονται περισσότερο μέσα στην Κοινότητα παρά στο εξωτερικό. Η επίτευξη προοδευτικής ανάκαμψης συνδέεται στενά με τη διατήρηση κατάλληλων πολιτικών.

Μια ευνοϊκότερη εξέλιξη του κόστους, μετά την επιδείνωση που σημειώθηκε στο διάστημα 1990/91, αναμένεται ότι θα ευνοήσει την προοδευτική ανάκαμψη των επενδύσεων. Πάντως, αν δεν σημειωθεί τέτοια εξέλιξη, είναι αβέβαιο πώς θα αντιδράσουν οι επενδυτές. Πάντως, η επιτάχυνση του ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να μειωθεί το, πάντα υψηλό, επίπεδο ανεργίας και να διευκολυνθούν οι διαρθρωτικές προσαρμογές που συνδέονται με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς καθώς και τη μετάβαση στο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

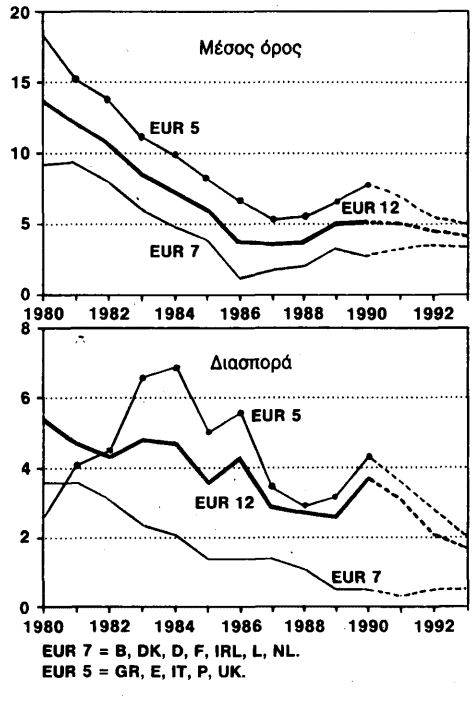
II. ΑΝΕΠΑΡΚΗΣ ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

1. Η ονομαστική σύγκλιση καθυστερεί, αλλά οι βασικές παράμετροι παραμένουν θετικές

Μετά από σημαντική επιδείνωση κατά το 1990, η σύγκλιση των τιμών (μετρούμενη από τη διασπορά των αποπληθωριστών ιδιωτικής κατανάλωσης) (1) βελτιώθηκε ελαφρά κατά το 1991 αλλά με λιγότερο ευνοϊκό μέσο ποσοστό πληθωρισμού σε σύγκριση με την περίοδο 1987-89 (διάγραμμα 3). Κύρια αιτία ήταν η αύξηση του μέσου ποσοστού πληθωρισμού στις ευρισκόμενες από την αρχή στη στενή ζώνη (EUR-7) χώρες, ουσιαστικά λόγω των εξελίξεων στη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες, ενώ η κατάσταση των τιμών γενικά παρουσίαζε βελτίωση στις άλλες χώρες που συμμετέχουν στο μηχανισμό συναλλάγματος. Στις χώρες που δεν ανήκαν εξ αρχής στη στενή ζώνη η άνοδος των τιμών σημείωσε κάμψη, ιδιαίτερα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η κατάσταση πάντως στην Κοινότητα από πλευράς τιμών συνεχίζει να είναι ανησυχητική, δεδομένου ότι το μέσο επίπεδο πληθωρισμού κυμαίνεται ακόμη γύρω στο 5 % τη στιγμή που υπάρχει επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας.

Διάγραμμα 3

Σύγκλιση τιμών στην ΕΚ (σε %)

EUR 7 = B, DK, D, F, IRL, L, NL.
EUR 5 = GR, E, IT, P, UK.

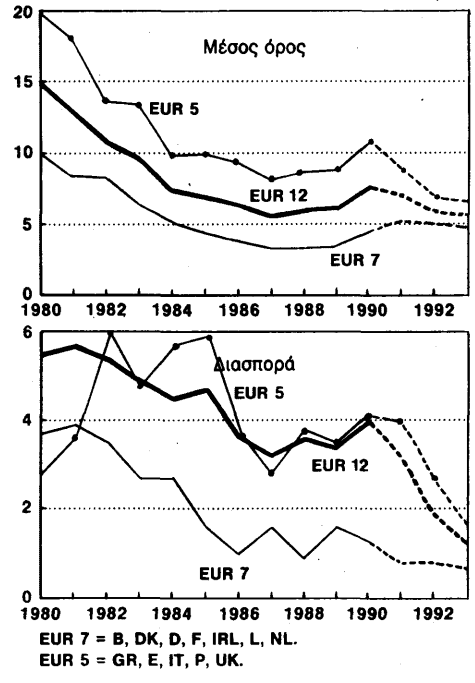
Οι εξελίξεις των μισθών και οι αυξήσεις των φόρων φαίνονται να αποτελούν τις βασικές αιτίες επιδείνωσης της πορείας των τιμών. Στις εξ αρχής ευρισκόμενες στη στενή ζώνη χώρες οι μισθολογικές εξελίξεις ήταν κάθε άλλο παρά ικανοποιητικές κατά το 1991 (διαγράμμα 4) και στη Γερμανία, ιδιαίτερα, υπάρχει δυνητικός κίνδυνος εμφάνισης πληθωρισμού κόστους.

Η αυξανόμενη τάση αναζήτησης διόρθωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων μέσω των εσόδων ενέχει κινδύνους όσον αφορά τις τιμές, καθώς ενδέχεται ν' αναζωπυρώσει τη διαμάχη σχετικά με την κατανομή του εισοδήματος.

(1) Η διασπορά μετράται με το μη σταθμικό μέσο των απόλυτων αποκλίσεων σε σχέση με το μέσο όρο του συνόλου των υπό εξέταση χωρών.

Διάγραμμα 4

Σύγκλιση μισθών στην ΕΚ (σε %)

EUR 7 = B, DK, D, F, IRL, L, NL.
EUR 5 = GR, E, IT, P, UK.

Στο πλαίσιο της ΟΝΕ, η εξέλιξη των τιμών και του κόστους στην Κοινότητα συνεχίζει να μην είναι ικανοποιητική και θα πρέπει για το λόγο αυτό να επανέλθει το μέσο ποσοστό πληθωρισμού στα επίπεδα του 2 %—3 %, με ταυτόχρονη μείωση των υφισταμένων διαφορών.

Στο δημοσιονομικό τομέα, η έλλειψη βελτίωσης στη σύγκλιση, όπως και στον τομέα των τιμών και του κόστους, οφείλεται κυρίως σε λιγότερο ευνοϊκή κατάσταση σε χώρες με θετικές επιδόσεις κατά τα προηγούμενα έτη. Το 1990, η δημοσιονομική κατάσταση στις περισσότερες χώρες επιδεινώθηκε, παρά το συνεχιζόμενο υψηλό επίπεδο δραστηριότητας, πλην όμως η επιδείνωση αυτή έγινε ιδιαίτερα αισθητή στη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (πίνακας 5). Και κατά το 1991, η λιγότερο ευνοϊκή δημοσιονομική θέση της Κοινότητας συνολικά οφείλεται κυρίως στη διεύρυνση του ελλείμματος του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας. Στις περισσότερες από τις υπόλοιπες χώρες το έλλειμμα παρέμεινε περίπου σταθερό σε όρους ΑΕΠ, λόγω περιορισμένης δραστηριότητας. Κατά συνέπεια, ούτε οι αυτόματοι σταθεροποιητές δεν έγινε δυνατό να επενεργήσουν πλήρως για να αποφευχθεί περαιτέρω διεύρυνση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Η γερμανική ενοποίηση συνέβαλε επίσης στη σημαντική αλλαγή της εξωτερικής θέσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το κοινοτικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών δεν έπαψε να επιδεινώνεται από το 1986 και από 1,4 % του ΑΕΠ αναμένεται να κυμανθεί στο επίπεδο του 1 % του ΑΕΠ κατά το 1991 (πίνακας 6). Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγω στην επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών των περισσότερων χωρών, με εξαίρεση τη Δανία, την Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες. Η επιδείνωση ήταν περισσότερο αισθητή στο Ηνωμένο Βασίλειο (από το 1986 έως το 1989), την Ισπανία (από το 1987 έως το 1989) και τη Γερμανία (από το 1989 έως το 1991). Και στη Γαλλία και την Ιταλία η εικόνα ήταν ιδιαίτερα αρνητική, σε μικρότερο βαθμό πάντως. Το εμπορικό έλλειμμα της Γαλλίας σταθεροποιήθηκε το 1990 και μειώθηκε το 1991. Αιτία αυτής της κατάστασης στις περισσότερες χώρες ήταν η υψηλή εγχώρια ζήτηση σε σχέση με το δυναμικό παραγωγής.

Οι περισσότερο αξιοσημείωτες εξελίξεις των τελευταίων ετών στο ισοζύγιο πληρωμών παρατηρήθηκαν στη Γερμανία με την πλήρη εξαφάνιση του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Το απωλεσθέν αυτό πλεόνασμα δεν απορροφήθηκε πλήρως στο εσωτερικό της Κοινότητας. Το ήμισυ περίπου των επιπτώσεων επί της ζήτησης λόγω της γερμανικής ενοποίησης διέρευσε εκτός Κοινότητας, ακολουθώντας σε γενικές γραμμές τα μερίδια της αγοράς των εκτός Κοινότητας εμπορικών εταίρων της Γερμανίας. Η επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών

Πίνακας 5

Καθαρή ικανότητα χρηματοδότησης (+) ή καθαρές δανειακές ανάγκες (−) (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

	1981	1985	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)
ΕΚ	− 5,3	− 5,2	− 2,9	− 4,1	− 4,4	− 4,4
Ελλάδα	−11,0	−13,8	−18,3	−19,8	−17,3	−14,0
Ιταλία	−11,4	−12,5	−10,1	−10,6	− 9,9	− 9,3 (***)
Βέλγιο	−12,8	− 8,5	− 6,7	− 5,6	− 6,3	− 6,2
Πορτογαλία	− 9,3	−10,1	− 3,4	− 5,8	− 5,4	− 4,6
Κάτω Χώρες	− 5,5	− 4,8	− 5,2	− 5,3	− 4,4	− 4,1
Γερμανία	− 3,6	− 0,9	0,2	− 1,9	− 3,6	− 3,4
Ιρλανδία	−13,4	−11,2	− 3,5	− 3,6	− 4,1	− 4,1
Ισπανία	− 3,9	− 6,9	− 2,7	− 4,0	− 3,9	− 3,6
Ηνωμένο Βασίλειο	− 2,6	− 2,8	1,3	− 0,7	− 1,9	− 3,6
Δανία	− 6,9	− 2,0	− 0,5	− 1,5	− 1,7	− 1,5
Γαλλία	− 1,9	− 2,9	− 1,2	− 1,6	− 1,5	− 1,7
Λουξεμβούργο	− 3,5	5,3	4,3	4,7	1,9	2,0

(*) Προβλέψεις βάσει αμετάβλητων πολιτικών.
(**) Οι χώρες ταξινομούνται κατά φθίνουσα τάξη ελλείματος κατά το 1991.
(***) Δεν ενσωματώνει εξ ολοκλήρου τις επιπτώσεις των μέτρων του προγράμματος σύγκλισης.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής.

Πίνακας 6

Ισοζύγιο τρεχουσών συναλαγών στην Κοινότητα (ως ποσοστό του ΑΕγχΠ)

	1980	1986	1990	1991 (*)	1992 (*)
ΕΚ	−1,2	1,4	−0,2	−0,8	−0,9
Βέλγιο	−4,3	2,1	1,0	1,0	1,1
Δανία	−3,7	−5,4	0,8	1,4	2,2
Γερμανία	−1,7	4,4	3,2	−1,1	−0,9
Ελλάδα	0,5	−5,3	−6,1	−4,1	−3,4
Ισπανία	−2,4	1,6	−3,5	−3,1	−3,2
Γαλλία	−0,6	0,5	−1,0	−0,7	−0,8
Ιρλανδία	−11,8	−2,9	3,4	2,3	2,0
Ιταλία	−2,2	0,5	−1,4	−1,3	−1,5
Λουξεμβούργο	18,7	39,4	31,2	28,1	26,1
Κάτω Χώρες	−1,5	2,7	3,8	4,1	4,4
Πορτογαλία	−5,9	2,4	−0,3	−1,1	−1,5
Ηνωμένο Βασίλειο	1,5	−0,9	−2,6	−1,1	−1,4

(*) Πρόβλεψη.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής

είναι ιδιαίτερα έντονη στον τομέα του εμπορίου βιομηχανικών προϊόντων: οι εισαγωγές εκτός Κοινότητας σημείωσαν μεγαλύτερη αύξηση κατά μέσο όρο σε σχέση με τις ενδοκοινοτικές εισαγωγές. Στον κλάδο των προϊόντων υψηλής τεχνολογίας ιδιαίτερα, οι κοινοτικοί παραγωγοί φαίνεται να υστερούν έναντι των εκτός Κοινότητας παραγωγών. Ομοίως, η αύξηση των εξαγωγών βιομηχανικών προϊόντων ήταν μέτρια, αρκετά χαμηλότερη από το ποσοστό αύξησης των ενδοκοινοτικών εξαγωγών. Η τάση αυτή δείχνει έναν επαναπροσανατολισμό των εμπορικών ροών υπέρ μιας ιδιαίτερα δυναμικής αγοράς.

Πάντως, είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό ότι η επιδείνωση αυτή συνεπάγεται επίσης μειωμένη ανταγωνιστικότητα, κυρίως στις αγορές τρίτων χωρών καθώς και στο τμήμα αγοράς προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, γεγονός που προκαλεί ακόμα μεγαλύτερη ανησυχία. Από το 1984, υπήρξε συνεχής ανατίμηση των κοινοτικών νομισμάτων, συνολικά, με αποτέλεσμα την απώλεια μεριδίων αγοράς. Η εξέλιξη αυτή προκαλεί ερωτηματικά σχετικά με την οικονομική ευρωστία ορισμένων κρατών μελών και την ικανότητά τους να ανταγωνισθούν αποτελεσματικά με τις υπόλοιπες χώρες. Η ανταγωνιστικότητα από άποψη μισθολογικού κόστους αποτελεί ένα θέμα το οποίο πρέπει να εξετασθεί με μεγαλύτερη προσοχή σε χώρες, το ισοζύγιο πληρωμών των οποίων παραμένει προβληματικό, ιδιαίτερα σε περίπτωση κατά την οποία θα επιταχυνθεί η εγχώρια ζήτηση σε συνάρτηση με τις εξωτερικές αγορές.

Για να ενισχυθεί η σύγκλιση κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης της ΟΝΕ, τα κράτη μέλη κλήθηκαν να εκπονήσουν «προγράμματα σύγκλισης», τα οποία πρέπει να εξετασθούν και να εγκριθούν σε κοινοτικό επίπεδο, στο πλαίσιο της πολυμερούς εποπτείας. Τέτοιου είδους προγράμματα έχουν υποβληθεί ή εκπονούνται από τα περισσότερα κράτη μέλη, με σκοπό την επίτευξη σταθερής και διαρκούς προόδου στον τομέα της σύγκλισης.

2. Η οικονομική σύγκλιση επιβραδύνεται

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, οι χώρες οι οποίες έχουν εισέλθει στη διαδικασία κάλυψης των καθυστερήσεων, εκτός από την Ελλάδα, κατόρθωσαν να μειώσουν τη διαφορά που τις χωρίζει από τον κοινοτικό μέσο όρο εισοδήματος (πίνακας 7). Στο αποτέλεσμα αυτό συνέβαλαν οι κατάλληλες εγχώριες πολιτικές καθώς και ο διπλασιασμός των πόρων που τέθηκαν στη διάθεσή τους μέσω των διαρθρωτικών ταμείων.

Πίνακας 7

Η διαδικασία κάλυψης των εισοδηματικών ανισοτήτων (ΑΕγχΠ κατά κεφαλή, ΕΚ = 100)

	Ισπανία	Ελλάδα	Ιρλανδία (**)	Πορτογαλία
1975	81,9	57,3	62,7	52,2
1980	74,2	58,1	64,0	55,0
1986	72,8	55,9	63,4	52,5
1991 (*)	79,0	52,5	68,9	56,3
1992 (*)	79,9	52,1	68,9	56,3
1986-1980	−1,4	−2,2	−0,6	−2,5
1991-1986	6,2	−3,4	5,5	3,8

(*) Πρόβλεψη.
(**) Η χρησιμοποίηση του ΑΕγχΠ είναι δυνατό να προκαλέσει υπερεκτίμηση της επιτευχθείσας προόδου εάν οι εισοδηματικές μεταβιβάσεις στο εξωτερικό αυξάνονται με υψηλότερο ρυθμό από το ονομαστικό ΑΕγχΠ.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής.

Στην Ισπανία και την Πορτογαλία, οι επενδύσεις αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη της διαδικασίας κάλυψης των αναπτυξιακών ανισοτήτων, λόγω σημαντικής αύξησης της αποδοτικότητας και ανοίγματος της κοινοτικής αγοράς. Η συμμετοχή των επενδύσεων στο ΑΕΠ αυξήθηκε κατά ένα τέταρτο περίπου μεταξύ 1986 και 1990 (πίνακας 8). Η εγχώρια αποταμίευση δεν ήταν σε θέση να στηρίξει μια τέτοια ανάπτυξη και, κατά συνέπεια, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε έλλειμμα, το οποίο στην περίπτωση της Ισπανίας ήταν σημαντικό. Η συνέχιση της ανωτέρω διαδικασίας στις χώρες αυτές θα εξαρτηθεί άρα, μεταξύ άλλων σημαντικών παραγόντων, από τη δημιουργία επαρκούς εγχώριας αποταμίευσης μέσω νέων μειώσεων της αρνητικής αποταμίευσης του δημοσίου τομέα.

Στην Ιρλανδία, πάντως, η επιτάχυνση της ανάπτυξης οφείλεται κυρίως στις εξαγωγές. Οι προσπάθειες δημοσιονομικής βελτίωσης καθώς και η μέτρια εξέλιξη του επιπέδου των μισθών

Πίνακας 8

Επενδύσεις και εξαγωγές ως ποσοστά του ΑΕγχΠ και πραγματικό μοναδιαίο μισθολογικό κόστος στις οχετικά λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες

	GR	E	IRL	P	EUR-4	EUR-8
	Επενδύσεις (% του ΑεγχΠ)					
1986	18,5	19,5	18,1	22,1	19,6	18,9
1990	18,9	24,4	18,6	26,7	23,7	20,3
1992 (*)	18,5	24,1	18,7	26,0	23,4	19,6
	Εξαγωγές (% του ΑΕγχΠ)					
1986	22,4	19,9	55,2	33,2	23,8	28,0
1990	22,6	17,2	62,1	36,4	22,8	28,9
1992 *)	21,2	17,3	65,0	30,0	22,0	29,9
	Πραπγματικό μοναδιαίο μισθολογικό κόστος (1961-1973 = 100)					
1986	102,3	91,1	92,8	98,4	94,2	98,1
1990	102,4	87,5	88,9	93,8	90,8	96,8
1992 (*)	95,0	86,3	92,5	97,6	90,0	96,9

(*) Πρόβλεψη.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής.

επέτρεψαν τη συγκράτηση της εγχώριας ζήτησης και συγχρόνως η μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα ευνόησε τις εξαγωγές. Η ανάπτυξη αυτής μέσω των εξαγωγών κατέστησε την Ιρλανδία περισσότερο ευάλωτη από την Ισπανία και την Πορτογαλία στην επιδείνωση της διεθνούς οικονομικής κατάστασης. Τώρα που η Ιρλανδία απέκτησε μια σταθερή βάση για τη συνέχιση της διαδικασίας μείωσης της αναπτυξιακής της υστέρησης, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη του εγχώριου παραγωγικού δυναμικού. Οι επενδύσεις παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα και δεν έχουν αυξηθεί ιδιαίτερα. Η πλευρά της προσφοράς της οικονομίας, κυρίως, είναι εκείνη που χρειάζεται μεγαλύτερη βελτίωση.

Στην Ελλάδα, η διαδικασία προσέγγισης δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών λόγω εφαρμογής ακατάλληλων πολιτικών. Το πρόγραμμα σταθεροποίησης και διαρθρωτικών προσαρμογών του 1991 το οποίο θεσπίστηκε από την κυβέρνηση αποτελεί μια σοβαρή προσπάθεια να δοθεί τέλος στην μακροοικονομική παρακμή της χώρας και να επανακτήσει τις παραγωγικές της δυνατότητες. Οι ευρύτεροι στόχοι του προγράμματος είναι η δημοσιονομική μεταρρύθμιση και η διαρθρωτική ανανέωση. Τα μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι αλληλένδετα και εάν εφαρμοστούν αποτελεσματικά θα επιτρέψουν στην Ελλάδα να εκμεταλλευθεί τα οφέλη από τη διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι πρόσφατες εξελίξεις πάντως δείχνουν ότι η εφαρμογή του προγράμματος συνάντησε σοβαρές δυσκολίες και καθυστερήσεις. Εάν το πρόγραμμα δεν εφαρμοσθεί εξ ολοκλήρου θα καθυστερήσει περαιτέρω η επιστροφή στη διαδικασία προσέγγισης.

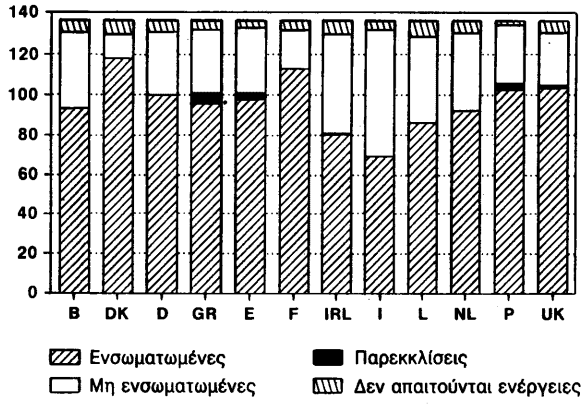
III. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Δεδομένου ότι κατά το επόμενο έτος η διεθνής κατάσταση θα παρουσιάσει μέτρια βελτίωση, είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την Κοινότητα να βελτιώσει το ενδογενές δυναμικό της. Οι οικονομικές πολιτικές θα πρέπει άρα να συμβάλουν στην ταχεία υλοποίηση των κυριότερων κοινοτικών προγραμμάτων.

Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς παραμένει άμεση προτεραιότητα για την Κοινότητα και συνεχίζουν ν' απαιτούνται ακόμη σοβαρές προσπάθειες στον τομέα αυτό: από τα 282 μέτρα που προβλέπονται στο Λευκό Βιβλίο, 69 αναμένουν ακόμα απόφαση του Συμβουλίου. Ομοίως, η ενσωμάτωση των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο πρέπει να επιταχυνθεί. 166 μέτρα από εκείνα που περιέχονται στο Λευκό Βιβλίο έχουν τεθεί σε ισχύ, εκ των οποίων 134 απαιτούν την λήψη μέτρων για την εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο. Από τα απαιτούμενα αυτά μέτρα έχουν ήδη ληφθεί το 71 % κατά μέσο όρο (διάγραμμα 5) τα κράτη μέλη φαίνεται να έχουν αναγνωρίσει τις ευθύνες τους καθώς και την ανάγκη επιτάχυνσης των προσπαθειών τους.

Διάγραμμα 5

Ενσωμάτωση των οδηγιών εσωτερικής αγοράς (*)

Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής (*) Κατάσταση στις 15 Οκτωβρίου 1991

Το πρόγραμμα υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς αποτέλεσε ήδη αποφασιστικό παράγοντα βελτιώσης των προοπτικών ανάπτυξης και ευημερίας στην Κοινότητα: οι οικονομικοί φορείς προέβλεψαν ήδη ως ένα βαθμό το ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον και τους νέους όρους λειτουργίας καθώς και τις νέες δυνατότητες που θα ισχύουν στην αγορά μέχρι το 1993. Όλα αυτά οδήγησαν δε έντονη αύξηση των επενδύσεων κατά την περίοδο 1986-1990.

Οι πραγματικές επιπτώσεις των μέτρων για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς θα γίνουν αισθητές κατά τα προσεχή έτη ιδιαίτερα όταν οι εναπομένοντες εσωτερικοί φραγμοί θα έχουν πράγματι εξαλειφθεί. Καθοριστικές ενέργειες και αποφάσεις θα έχουν ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα στην εμπιστοσύνη των οικονομικών φορέων και θα δώσουν νέα ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη.

Μια Οικονομική και Νομισματική Ένωση στην Κοινότητα θα έχει σαν αποτέλεσμα να αυξηθούν τα οικονομικά οφέλη που θα προκύψουν από το πρόγραμμα του 1992. Πράγματι μόνον ένα ενιαίο νόμισμα θα επιτρέψει την πλήρη εκμετάλλευση των μελλοντικών πλεονεκτιμάτων από την ενιαία αγορά.

Ο πρωταρχικός στόχος της ΟΝΕ είναι να ενισχύσει τη διαδικασία ολοκλήρωσης της Κοινότητας και να βελτιώσει τις οικονομικές της επιδόσεις. Η ΟΝΕ θα εξασφαλίσει έναι κλίμα σταθερότητας το οποίο θα επιτρέψει την ενίσχυση της διαδικασίας αυτόνομης ανάπτυξης. Η εμπειρία από την δεκαετία του 1980 έδειξε καθαρά ότι δεν υφίσταται μακροπρόθεσμα δίλημμα μεταξύ υψηλότερου πληθωρισμού και χαμηλότερης ανεργίας. Αντίθετα, ένα κλίμα σταθερότητας τιμών θεωρείται όλο και περισσότερο ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων.

Η εισοδηματική απόκλιση μεταξύ των χωρών που επιδιώκουν την προσέγγιση και του κοινοτικού μέσου όρου παραμένει σημαντική και θα χρειασθούν αρκετά χρόνια για να επιτευχθεί αυτή η προσέγγιση. Η διαδικασία αυτή πρέπει να διεξαχθεί σε υγιή βάση ανάπτυξης, η οποία θα επιτρέψει την αύξηση του εγχώριου παραγωγικού δυναμικού.

Οι εθνικές και κοινοτικές πολιτικές πρέπει ν' αποτελέσουν τη βάση μιας συνεχούς και σχετικά υψηλότερης ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ, χωρίς πληθωριστικές πιέσεις και σοβαρές εξωτερικές και εσωτερικές ανισορροπίες. Η ευθύνη μιας ταχείας οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης βαρύνει κυρίως τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Οι πρόσφατες εξελίξεις επιβεβαίωσαν ότι μια υγιής μακροοικονομική πολιτική αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση των συνθηκών εσωτερικής ανάπτυξης με όλα τα διαθέσιμα μέσα.

Οι περισσότερο οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να συμβάλουν και αυτές στην εν λόγω διαδικασία με την υποστήριξη μιας δυναμικής μεσοπρόθεσμης ανάπτυξης.

Η Κοινότητα πρέπει να λάβει υπόψη το στόχο της ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής κατά την εφαρμογή των κοινών πολιτικών της και την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Οι κοινοτικές ενέργειες οικονομικής πολιτικής πρέπει να συμβαδίζουν με τις εθνικές πολιτικές για τη βελτίωση των οικονομικών επιδοτήσεων στα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη μέλη. Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και άλλα χρηματοδοτικά μέσα, εφόσον χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά μέσα σε ένα εθνικό πλαίσιο, θα βελτιώσουν σημαντικά τις συνθήκες προσφοράς και ζήτησης στις δικαιούχους

χώρες. Τα μέσα αυτά θα πρέπει να ενισχυθούν ώστε να ληφθούν υπόψη οι προηγούμενες εξελίξεις και η αυξημένη ολοκλήρωση της Κοινότητας.

Το περιβάλλον και η σημασία που έχει συνολικά για την ποιότητα ζωής καθίσταται όλο και περισσότερο ένα θέμα το οποίο απασχολεί την Κοινότητα. Η Επιτροπή καθόρισε πρόσφατα μια συναφή κοινοτική στρατηγική για τη σταθεροποίηση των εκπομπών CO_2 στην Κοινότητα στο επίπεδο του 1990, μέχρι το έτος 2000. Η στρατηγική συνίσταται σε μια σειρά ρυθμιστικών μέτρων, προαιρετικών μέτρων και ενδεχομένως φορολογικών μέτρων τα οποία λαμβάνονται σε κοινοτικό επίπεδο σε συνδυασμό με συμπληρωματικά εθνικά προγράμματα. Η προτεινόμενη προσφυγή σε φορολογικά μέτρα, ιδίως ο νέος συνδυασμένος φόρος CO_2/ενέργεια, που θα ήταν φορολογικά ουδέτερος, θεωρείται σημαντικό μέτρο για την υλοποίηση του στόχου σταθεροποίησης των εκπομπών CO_2 στην Κοινότητα, διατηρώντας την καλύτερη δυνατή σχέση κόστους και αποτελέσματος. Δίνοντας τα κατάλληλα μηνύματα μέσω των τιμών στους οικονομικούς φορείς, οι τελευταίοι θα οδηγηθούν να υιοθετήσουν σωστή συμπεριφορά απέναντι στο περιβάλλον.

Προς το συμφέρον άρα μιας διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας, αλλά και για τη διατήρηση του περιβάλλοντος, θα πρέπει τα θέματα και οι σκέψεις σχετικά με το περιβάλλον να ενσωματωθούν ικανοποιητικά στις άλλες κοινοτικές πολιτικές, ιδίως στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών και της γεωργίας.

IV. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

1. Νομισματική πολιτική και ΕΝΣ

Στόχος του ΕΝΣ είναι να συμβάλει στη σταθερότητα των τιμών και την ονομαστική σύγκλιση στην Κοινότητα μέσω της σταθερότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών και της εφαρμογής μιας κατάλληλης νομισματικής πολιτικής. Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά το παρελθόν έτος κατέστησαν δυσχερέστερη τη συγκέντρωση των προϋποθέσεων για την επίτευξη του στόχου αυτού. Το φθινόπωρο του 1990 εφαρμόστηκαν περιοριστικές νομισματικές πολιτικές για να αντιμετωπιστεί η αύξηση της τιμής του πετρελαίου. Κατά τη διάρκεια όμως του 1991 τα επιτόκια της αγοράς υπήρξαν κατά μέσον όρο χαμηλότερα από τον προηγούμενο χρόνο αν και οι πληθωριστικές τάσεις συνέχισαν να υφίστανται ή ακόμη και να επιδεινώνονται σε πολλές χώρες της Κοινότητας παρά την πτώση των τιμών του πετρελαίου που σημειώθηκε μετά τη λήξη του πολέμου στον Κόλπο. Πάντως, κατά το δεύτερο εξάμηνο του χρόνου τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια αυξήθηκαν και πάλι.

Δεδομένης της οικονομικής επιβράδυνσης που σημειώθηκε το 1991 στην Κοινότητα, κάποια χαλάρωση των νομισματικών πολιτικών ήταν ευπρόσδεκτη και δεν φαίνεται να είχε αρνητικές συνέπειες στις μακροπρόθεσμες προσδοκίες όσον αφορά την εξέλιξη του πληθωρισμού: οι καμπύλες απόδοσης χαρακτηρίστηκαν κατά το έτος αυτό από μια πτωτική πορεία αντί της αναμενόμενης απλώς ανοδικής για όσο χρονικό διάστημα τα μακροπρόθεσμα επιτόκια στις περισσότερες αγορές υπήρξαν χαμηλότερα από τον προηγούμενο χρόνο. Με την αύξηση των βραχυπροθέσμων επιτοκίων κατά το δεύτερο εξάμηνο του χρόνου, οι νομισματικές πολιτικές εξακολουθούν να παραμένουν αυστηρές. Πράγματι, πρέπει απαραιτήτως να εξασφαλιστεί ότι η ονομαστική σύγκλιση θα συνοδεύεται από απόλυτη και όχι σχετική σταθερότητα τιμών και ότι μέχρι την επίτευξη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, το ΕΝΣ θα παραμείνει ένας αποτελεσματικός παράγοντας για τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.

Ως προς το θέμα αυτό, ο τρόπος με τον οποίο φαίνεται να επιτεύχθηκε η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής στην Κοινότητα κατά το 1991 παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, η διαδικασία αποπληθωρισμού στην Κοινότητα καθοριζόταν από τη Γερμανία και μεταδιδόταν, λόγω της επιβαλλόμενης από το ΕΝΣ πειθαρχίας σε θέματα συναλλαγματικών ισοτιμιών, στις υπόλοιπες χώρες που συμμετείχαν στο στενό περιθώριο διακύμανσης του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών. Η σχέση αυτή ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο μετά την τελευταία νομισματική επανευθυγράμμιση του Ιουλίου 1987, ενώ εξαφανιζόταν προοδευτικά οι προσδοκίες νέων επανευθυγραμμίσεων. Η γερμανική στρατηγική βασιζόταν στη δημοσιονομική σταθερότητα και στην επίτευξη των καθορισθέντων στόχων για τα νομισματικά μεγέθη. Αποτέλεσμα της στρατηγικής αυτής ήταν να διατηρηθεί η κύρια πληθωριστική τάση σε χαμηλά επίπεδα, αν και σε σταδιακή ανοδική πορεία, ακόμη και όταν οι στόχοι νομισματικής πολιτικής εφαρμόστηκαν με πιο ευέλικτο τρόπο προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι εξωτερικές περιστάσεις.

Η προοδευτική εξαφάνιση των προσδοκιών επανευθυγράμμισης μετέβαλε σημαντικά την εικόνα αυτή. Η σοβαρή μεταβολή της δημοσιονομικής πολιτικής προς μια επεκτατική κατεύθυνση λόγω της ενοποίησης, σε συνδυασμό με τη διατήρηση νομισματικής πολιτικής που αποσκοπεί στη σταθερότητα, οδηγεί θεωρητικά σε πραγματική ανατίμηση του νομίσματος δεδομένου ότι η πραγματική ζήτηση υπερβαίνει τις δυνατότητες της εγχώριας προσφοράς. Εξάλλου, η υπέρμετρη πίεση από την πλευρά της ζήτησης επηρέασε σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων για τους μισθούς, τροφοδοτώντας έτσι τον έρποντα πληθωρισμό. Η κατάσταση αυτή επιδεινώθηκε με την έντονη προσφυγή σε φορολογικά μέτρα προκειμένου να περιοριστούν οι δημοσιονομικές επιπτώσεις από την ενοποίηση. Οι πολιτικές επιλογές και η αδυναμία προσαρμογής των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών, ώστε να εκφραστεί η συνεπαγόμενη πραγματική ανατίμηση του νομίσματος, είχαν ως αποτέλεσμα την έντονη ενίσχυση των πιέσεων στα γερμανικά επιτόκια και κατά συνέπεια και στα επιτόκια των χωρών που συμμετέχουν στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η αβεβαιότητα για το κατά πόσο η Bundesbank θα είναι και στο μέλλον ικανή να διατηρήσει την ίδια στρατηγική με εκείνη του παρελθόντος έγινε μερικές φορές αισθητή στις αγορές. Η αβεβαιότητα αυτή και οι προσδοκίες σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών καθώς και η μείωση των διαφορών του πληθωρισμού προκάλεσαν σημαντική μείωση των διαφορών επιτοκίων σε σχέση με το γερμανικό μάρκο εντός του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών, όπου η πρόσθετη επιβάρυνση λόγω συναλλαγματικού κινδύνου έχει σχεδόν εξαφανιστεί.

Δεδομένου ότι οι πληθωριστικές πιέσεις εξακολουθούν να είναι αρκετά έντονες σε ολόκληρη την Κοινότητα, θα ήταν επί του παρόντος αδικαιολόγητη οποιαδήποτε νέα χαλάρωση της συνολικής νομισματικής πολιτικής. Ο απαραιτήτως συλλογικός χαρακτήρας του ΕΝΣ συνεπάγεται ότι οι χώρες μέλη του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών εκτός της Γερμανίας και, ιδιαιτέρως οι μεγάλες χώρες, οφείλουν να αναλάβουν μέρος της ευθύνης για την υλοποίηση, στο πλαίσιο της Κοινότητας, νομισματικής πολιτικής που θα συμβιβάζεται με το βραδύτερο ρυθμό αύξησης των τιμών και τη συνέχιση της σύγκλισης στις χώρες υψηλού πληθωρισμού.

Στα δύο κράτη μέλη τα οποία δεν συμμετέχουν ακόμη στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών, δηλαδή στην Πορτογαλία και την Ελλάδα, ο πληθωρισμός [...] υπερβαίνει κατά πολύ τα επίπεδα που συμβιβάζονται με την ονομαστική σύγκλιση, παρά την πρόσφατη μείωσή του στις δύο χώρες. Στην Πορτογαλία, στην οποία ο πληθωρισμός υπολογιζόμενος με το δείκτη τιμών καταναλωτή, σημείωσε πτώση κάτω του 10 % το τελευταίο τρίμηνο του 1991, άμεση προτεραιότητα αποτελεί η διατήρηση μιας αρκετά περιοριστικής νομισματικής πολιτικής ώστε να μειωθεί η υπερθέρμανση στην αγορά εργασίας. Δεδομένης της έκτασης που έχει λάβει η εισροή κεφαλαίων, θα πρέπει πιθανώς να διατηρηθεί για ορισμένο ακόμη χρονικό διάστημα μια ευέλικτη πολιτική όσον αφορά την ανατίμηση της πραγματικής ισοτιμίας του εσκούδου. Στόχος θα πρέπει να είναι η ένταξή του στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών σε μια στιγμή όπου θα έχει επαρκώς υποχωρήσει η υπερθέρμανση της οικονομίας ώστε η επιβαλόμενη από το μηχανισμό αυτό πειθαρχία να μην οδηγήσει σε άστοχη χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής.

Στην Ελλάδα, οι αρχές που είναι υπεύθυνες για τη νομισματική πολιτική πρέπει να συνεχίσουν να καταβάλουν προσπάθειες συγκράτησης των πληθωριστικών πιέσεων που προκαλεί η ύπαρξη ενός σαφώς υπέρογκου δημοσιονομικού ελλείμματος. Ωστόσο, η νομισματική πολιτική δεν μπορεί επ' αόριστο να χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων του δημοσιονομικού προβλήματος. Μόνο με την αυστηρή τήρηση των ανωτάτων ορίων που καθορίζονται στο σταθεροποιητικό πρόγραμμα μπορεί να ελπίζεται ότι θα επιτευχθεί γρήγορα στη χώρα αυτή μια ονομαστική σύγκλιση με κάποια διάρκεια.

2. Δημοσιονομική πολιτική

Λαμβανομένου υπόψη ότι οι δημοσιονομικές εξουσίες θα εξακολουθήσουν να ασκούνται στο επίπεδο των κρατών μελών, η επίτευξη προόδου προς την κατεύθυνση της ΟΝΕ απαιτεί αυξημένο συντονισμό βάσει αρχών ή κανόνων που θα μπορούν να εξασφαλίσουν ότι η δημοσιονομική πολιτική δεν θα υπονομεύει τη σταθερότητα στην Κοινότητα.

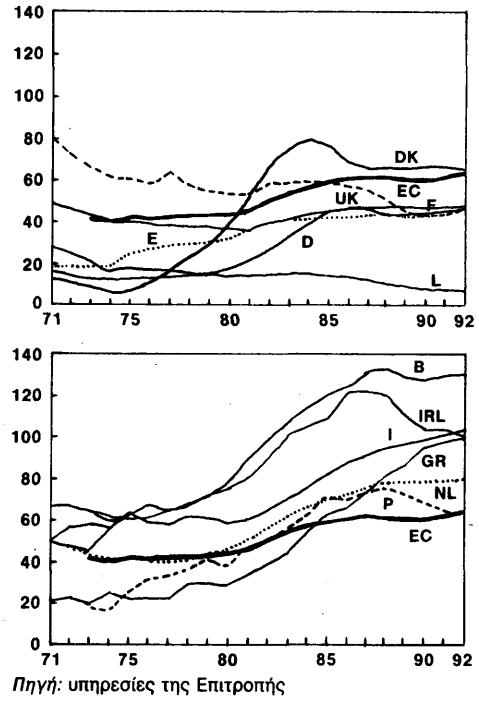
Μια πρώτη ομάδα χωρών (Ελλάδα και Ιταλία) εμφανίζει εδώ και πολλά χρόνια υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα και σταθερή αύξηση του δημόσιου χρέους (βλέπε πίνακα 5 και διάγραμμα 6).

Στην Ελλάδα, η εξέλιξη των δημοσιονομικών μεγεθών κατά το 1991 αποκλίνει από την προηγούμενη τάση λόγω της εφαρμογής του νέου τριετούς προγράμματος σύγκλισης. Ωστόσο, η δημοσιονομική προσαρμογή και μεταρρύθμιση δεν θα αρκέσουν για την επίτευξη των καθορισθέντων στόχων. Απαιτείται δυναμικότερη εφαρμογή του προγράμματος ώστε να εξασφαλιστεί η σημαντική μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και να σταθεροποιηθεί το επίπεδο του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Η δημοσιονομική κατάσταση της Ιταλίας συνεχίζει να αποκλίνει σε σχέση με εκείνη των υπολοίπων χωρών των οποίων το νόμισμα εξελίσσεται στο εσωτερικό του στενού περιθωρίου διακύμανσης του ΕΝΣ. Το δημοσιονομικό έλλειμμα διατηρήθηκε σταθερά στο επίπεδο του 10 % του ΑΕΠ περίπου, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες διόρθωσής του. Λόγω του γεγονότος αυτού, ο δείκτης δημόσιο χρέος/ΑΕΠ έφθασε στο 100 % το 1990 και έκτοτε αυξάνεται συνεχώς. Προφανώς αυτό δεν οφείλεται σε ανυπαρξία προγραμμάτων προσαρμογής, αλλά μάλλον στην έλλειψη αυστηρότητας κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών. Θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη των καθορισθέντων στόχων και στα διαρθρωτικά μέτρα που θα ληφθούν για τη βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών. Το σημερινό πρόγραμμα, ακόμη και αν εφαρμοστεί με δυναμικό τρόπο, κινδυνεύει να μην επιτύχει τους εξαγγελλόμενους στόχους δεδομένου ότι βασίζεται σε μια ιδιαιτέρως αισιόδοξη υπόθεση όσον αφορά την πορεία της οικονομικής ανάπτυξης. Εξάλλου, αυτό το πρόγραμμα

Διάγραμμα 6

Τάσεις του ακαθάριστου δημόσιου χρέους (σε % του ΑΕγχΠ)

Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής

στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη φορολογία. Με τον τρόπο αυτό οι αυξήσεις των άμεσων φόρων ενδέχεται να προκαλέσουν μισθολογικές διεκδικήσεις, και να συμβάλουν στην ένταση των πληθωριστικών πιέσεων. Ωστόσο είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι η ιταλική κυβέρνηση επιβεβαίωσε τη θέλησή της να εφαρμόσει διορθωτικά μέτρα σε περίπτωση μη επίτευξης των καθορισθέντων στόχων.

Μια δεύτερη ομάδα χωρών (Βέλγιο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία και Ιρλανδία) εμφανίζει σημαντικά ελλείμματα και επίπεδα δημοσίου χρέους εξαιρετικά υψηλά σε σχέση με το ΑΕΠ. Στο Βέλγιο, οι προσπάθειες εξυγίανσης που καταβλήθηκαν κατά την περίοδο ταχείας οικονομικής ανάπτυξης (1988—1990) δεν αποδείχθηκαν επαρκείς για να παρεμποδίσουν νέα αύξηση του λόγου του δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ κατά το 1991, έτος κατά το οποίο σημειώθηκε επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Η διττή κατεύθυνση της πολιτικής που εφαρμόζει η κυβέρνηση και η οποία συνίσταται αφενός στο πάγωμα των πραγματικών δαπανών εκτός από τις πληρωμές τόκων και αφετέρου στη σταθεροποίηση του ελλείμματος της κεντρικής διοίκησης σε ονομαστικούς όρους, είναι προφανώς ανεπαρκής και πρέπει να επεκταθεί σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ασφάλισης. Απαιτείται σημαντική μείωση του ελλείμματος προκειμένου ο λόγος του δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ, ο οποίος εξακολουθεί να είναι διπλάσιος του μέσου κοινοτικού όρου, να αρχίσει να εμφανίζει σαφή πτωτική τάση.

Στις Κάτω Χώρες επίσης, οι εξυγιαντικές προσπάθειες αποδείχθηκαν ανεπαρκείς κατά την περίοδο ταχείας οικονομικής ανάπτυξης (1988—1990). Το 1991 ελήφθησαν συμπληρωματικά μέτρα ώστε να επιτευχθούν οι καθορισθέντες δημοσιονομικοί στόχοι. Ωστόσο το συνεχιζόμενο δημοσιονομικό έλλειμμα θα αιτιολογούσε αυστηρότερη εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων στόχων για τη δημόσια διοίκηση (έλλειμμα της τάξης του 3 % του ΑΕΠ το 1994) ώστε να μειωθεί το επίπεδο του δημοσίου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ.

Η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος στην Πορτογαλία κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών είναι το αποτέλεσμα της πλήρους αναμόρφωσης του φορολογικού συστήματος (του οποίου αυξήθηκε η αποτελεσματικότητα), της καταβληθείσας προσπάθειας για συγκράτηση των δαπανών, της συγκυριακής ανάκαμψης της οικονομίας και της πορείας των ιδιωτικοποιήσεων. Ωστόσο, το σχετικό μέγεθος του συνολικού ελλείμματος της διοίκησης καθώς και του δημοσίου χρέους είναι ανώτερα του μέσου κοινοτικού όρου. Κατά συνέπεια και, επίσης, για να ενισχυθεί η προσπάθεια μείωσης του πληθωρισμού, η δημοσιονομική προσαρμογή παραμένει μία από τις κυριότερες προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής και θα πρέπει να συνεχίσει να εφαρμόζεται δυναμικά.

Η Ιρλανδία σημείωσε αξιόλογη επιτυχία στην εξυγίανση των δημοσιονομικών μεγεθών κατά τα τέλη των ετών 1980. Ωστόσο έκτοτε επιβραδύνθηκε ο ρυθμός εξυγίανσης, αφενός λόγω των συνεπειών που είχε η χαμηλότερη αύξηση των εισοδημάτων και αφετέρου λόγω των πιέσεων για αύξηση των δημοσίων δαπανών που προκάλεσε η άνοδος της ανεργίας καθώς και η αύξηση των μισθών στο δημόσιο τομέα. Μεσοπρόθεσμα θα πρέπει να συνεχιστούν οι εξυγιαντικές προσπάθειες ώστε η εξέλιξη του λόγου δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ να εμφανίζει σταθερά πτωτική πορεία.

Η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν ιδιαίτερες περιπτώσεις.

Στη Γερμανία, οι ιδιαιτέρως υψηλές χρηματοδοτικές ανάγκες λόγω της ενοποίησης είχαν ως άμεση συνέπεια τη σαφή επιδείνωση των δημοσιονομικών μεγεθών, η οποία εκφράζεται με την εμφάνιση ελλείμματος ύψους περίπου 4 % του ΑΕΠ μεταξύ 1989—1991 παρά το υψηλό επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας. Αν και το σημερινό ύψος του ελλείμματος δεν είναι καθόλου ανησυχητικό αυτό καθεαυτό, εκτός για τις αρνητικές του επιπτώσεις στην επιλογή του συνδυασμού των οικονομικών πολιτικών, οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές συγκράτησης του ελλείμματος δεν είναι διόλου ευνοϊκές. Ακόμη και αν μειωθούν οι άμεσες δαπάνες για τη στήριξη της κατανάλωσης, θα αντικατασταθούν προοδευτικά από επενδυτικά έργα υποδομής μεγάλης εμβέλειας· η υφιστάμενη δυναμική μεταξύ της υψηλής αύξησης του χρέους στο δημόσιο τομέα και της επιβάρυνσης που αντιπροσωπεύει η εξυπηρέτηση του χρέους θα ασκήσει εντονότερη πίεση στις δαπάνες. Συνεπώς η δημοσιονομική εξυγίανση θα αποτελέσει κατά τα προσεχή έτη μία από τις κυριότερες προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπίσει η οικονομική πολιτική.

Σε αυτό πρέπει να προστεθεί το ότι προσφάτως δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην αύξηση των φορολογικών εσόδων. Ωστόσο, είναι πολύ πιθανό η αύξηση των άμεσων και έμμεσων φόρων να προκαλέσει μισθολογικές διεκδικήσεις προκειμένου να αντισταθμιστεί η απώλεια εισοδήματος. Στις συνθήκες αυτές, η υπερβολική προσφυγή σε φορολογικές αυξήσεις ενδέχεται να προκαλέσει ένα νέο κύκλο συνεχώς μεγαλύτερων διεκδικήσεων σχετικά με την κατανομή του εισοδήματος. Στο επίπεδο των δαπανών εξακολουθεί να υφίσταται ευρύ πεδίο χειρισμών για τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος. Εξάλλου θα πρέπει τα καθεστώτα παροχής εισοδηματικών ενισχύσεων να σχεδιάζονται κατά τρόπο που θα εξασφαλίζει τον προσωρινό τους χαρακτήρα.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η επιδείνωση του δημοσιονομικού υπολοίπου οφείλεται κατά πρώτο λόγο στη λειτουργία των αυτόματων σταθεροποιητών σε περιόδους σοβαρής ύφεσης. Σε μεσοπρόθεσμη βάση, στόχος της κυβέρνησης παραμένει συνολικά η επίτευξη δημοσιονομικής ισορροπίας που θα λαμβάνει υπόψη τις συγκυριακές επιδράσεις. Για να μην υπονομευθεί ο μεσοπρόθεσμος στόχος της δημοσιονομικής ισορροπίας και της διατήρησης ισοσκελισμένου προϋπολογισμού, θεωρείται ότι πρέπει να συνεχιστεί η εφαρμογή συνετής πολιτικής.

Στην τελευταία ομάδα χωρών (Δανία, Ισπανία, Γαλλία και Λουξεμβούργο) τα δημοσιονομικά υπόλοιπα και το δημόσιο χρέος ευρίσκονται συνολικά υπό έλεγχο. Οι χώρες αυτές εμφανίζουν πλεόνασμα στον προϋπολογισμό, ενώ ο λόγος δημόσιου χρέους/ΑΕΠ είναι, για τις χώρες αυτές, κατώτερος του μέσου κοινοτικού. Είναι ωστόσο απαραίτητο να συνεχιστεί στις χώρες αυτές η εφαρμογή συνετής πολιτικής, δεδομένου ότι ορισμένες από αυτές αντιμετωπίζουν υψηλές πληθωριστικές πιέσεις και σημαντικά εξωτερικά ελλείμματα (Ισπανία) ή υψηλό εξωτερικό χρέος (Δανία).

Η δοθείσα έμφαση στη δημοσιονομική εξυγίανση αιτιολογείται από πολλά στοιχεία: καταρχάς είναι απαραίτητο να αρθεί η ασυμμετρία που χαρακτηρίζει τις σημερινές οικονομικές πολιτικές λόγω του συνδυασμού σχετικά χαλαρής δημοσιονομικής πολιτικής με μια σχετικά αυστηρή νομισματική πολιτική. Ακόμη και όταν τα δημοσιονομικά ελλείμματα μπορούν να αιτιολογηθούν από προσωρινούς και έκτακτους παράγοντες, πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια για την όσο το δυνατόν ταχύτερη μείωσή τους ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή μιας πιο ισορροπημένης οικονομικής πολιτικής. Κατά δεύτερο λόγο, η μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων θα εξυπηρετούσε σε μεγάλο βαθμό την ανάγκη αύξησης της συνολικής αποταμίευσης στην Κοινότητα. Τέλος, η εφαρμογή μιας πιο συγκρατημένης δημοσιονομικής πολιτικής μπορεί να μετριάσει την εξέλιξη των μισθολογικών διεκδικήσεων, γεγονός που θα συνέβαλε στην επίτευξη καλύτερης σύγκλισης.

Μια επιθυμητή επιπλέον άνοδος του ρυθμού επενδύσεων που θα συμβάλει στην περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση της απασχόλησης, θέτει το πρόβλημα της επάρκειας της αποταμίευσης. Αν και δεν υπάρχει κανείς λόγος να θεωρηθεί ότι το χαρμηλό επίπεδο αποταμίευσης είχε, μέχρι τώρα, σημαντικές επιπτώσεις στα οικονομικά αποτελέσματα, ωστόσο συνέβαλε στο να διατηρηθούν τα μακροπρόθεσμα πραγματικά επιτόκια σε υψηλά επίπεδα. Μελλοντικά όμως η ανεπάρκεια της αποταμίευσης κινδυνεύει να δημιουργήσει σημαντικότερα προβλήματα στην ανάπτυξη, ιδίως για τις οικονομίες των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που πρόσφατα μπήκαν στο στάδιο της φιλελευθεροποίησης καθώς και για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Για να επιτευχθεί αποταμιευτικό πλεόνασμα θα πρέπει να ανατραπεί η τάση δημιουργίας

σημαντικών δημοσίων ελλειμμάτων στην Κοινότητα και στις υπόλοιπες μεγάλες δυτικές χώρες. Συνεπώς η εμφάνιση επαρκών δημοσιονομικών πλεονασμάτων αποτελεί μια άλλη απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή ανάπτυξη των οικονομιών της αγοράς στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Τέλος, στο πλαίσιο μιας πλήρους οικονομικής και νομισματικής ένωσης, η δημοσιονομική πολιτική και ακόμη περισσότερο η νομισματική πολιτική θα διαθέτουν μικρότερα περιθώρια χειρισμών. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στα μέτρα διαρθρωτικού χαρακτήρα για την επίτευξη των απαιτούμενων προσαρμογών στις οικονομίες των κρατών μελών της Κοινότητας.

3. **Οι πολιτικές διαρθρωτικής προσαρμογής**

Οι προσπάθειες για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς οδήγησαν στην ανάληψη της πιο σημαντικής πρωτοβουλίας από πλευράς προσφοράς στην ιστορία της Κοινότητας. Η δυναμική της εσωτερικής αγοράς δεν αύξησε όμως μόνο τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Κοινότητας, αλλά κατέδειξε συγχρόνως τις σημαντικές δυσκαμψίες που υπάρχουν ακόμα στις αγορές. Οι δυσκαμψίες καθίστανται πιο εμφανείς σε περιόδους αύξησης του ανταγωνισμού. Στο σημερινό λιγότερο ευνοϊκό διεθνές περιβάλλον, ιδιαίτερη σημασία για την Κοινότητα έχει επίσης και η ενίσχυση της εσωτερικής ανάπτυξής της.

Οι πολιτικές διαρθρωτικής προσαρμογής, στηριζόμενες από κατάλληλες βιομηχανικές πολιτικές, βελτιώνουν την ικανότητα προσαρμογής και την αποτελεσματικότητα των οικονομιών της Κοινότητας. Σε πλήρη συμφωνία με το πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος για το 1992, η Επιτροπή έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη μέτρων βιομηχανικής πολιτικής σε διάφορους σημαντικούς τομείς και υπέβαλε προτάσεις γι' αυτό το σκοπό. Οι πολιτικές διαρθρωτικής προσαρμογής πρέπει να συνοδεύουν τη διαδικασία ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς προκειμένου να εξασφαλιστεί η αξιοποίηση όλων των πλεονεκτημάτων που αναμένονται από την αγορά αυτή.

Επιπλέον, στην ΟΝΕ οι ονομαστικές συναλλαγματικές ισοτιμίες δεν θα μπορούν πλέον να χρησιμοποιούνται ως μέσο προσαρμογής μεταξύ των χωρών που θα συμμετέχουν πλήρως στην ένωση. Η βελτίωση της ευκαμψίας όλων των αγορών θα είναι επομένως αναγκαία για να εξασφαλιστεί η ισόρροπη ανάπτυξη όλων των τμημάτων της ένωσης. Στην ΟΝΕ, η προσαρμοστική ικανότητα της αγοράς εργασίας πρέπει να αποτελέσει σημαντικό στοιχείο της συνολικής προσαρμογής προκειμένου να αποφευχθεί η περαιτέρω αύξηση της ανεργίας.

Ο ρόλος τόσο των εθνικών όσο και των κοινοτικών πολιτικών διαρθρωτικής προσαρμογής θα είναι ολοένα και πιο σημαντικός. Παράλληλα με αυστηρές μακροοικονομικές πολιτικές και με την κοινοτική πολιτική για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, η οποία θα πρέπει να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο, οι πολιτικές διαρθρωτικής προσαρμογής πρέπει να αποτελέσουν την απάντηση της Κοινότητας στην ανάγκη αποκατάστασης, σε διαρκή βάση, ποσοστών ανάπτυξης άνω του 3,5 % ετησίως προκειμένου να καταστεί δυνατή η μείωση του υψηλού ακόμα επιπέδου της ανεργίας. Τέσσερις τομείς, ιδίως, πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω διαρθρωτικών βελτιώσεων: συνεργασία, αγορά εργασίας, πολιτική ανταγωνισμού και εξωτερικό εμπόριο.

Η συνεργασία μπορεί να βελτιώσει το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της Κοινότητας σε διεθνές επίπεδο, συσπειρώνοντας τους παράγοντες δυναμισμού και καινοτομίας. Η πολιτική για τη βελτίωση των υποδομών, και ιδίως των μεταφορών, αποτελεί απαραίτητο στοιχείο της δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς. Η πολιτική αυτή αποτελεί επίσης στοιχείο της διαδικασίας αύξησης της κοινοτικής συνοχής, στο βαθμό που η βελτίωση των υποδομών μειώνει το κόστος των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών και φέρνει τις περιφερειακές περιοχές πιο κοντά στο κέντρο της Κοινότητας.

Συμπληρωματικές προσπάθειες θα πρέπει επίσης να καταβληθούν στον τομέα της καινοτομίας, της έρευνας και της ανάπτυξης. Οι πολιτικές για την έρευνα και την ανάπτυξη θα τονώσουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της Κοινότητας· ωστόσο, σε μια περίοδο έντονων τεχνολογικών μεταβολών που συνεπάγονται συχνά υψηλό κόστος ανάπτυξης, τα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών πρέπει να κατανέμονται σε ευρύτερη βάση μέσω της βελτίωσης της συνεργασίας. Κατ' αυτό τον τρόπο θα καταστεί δυνατή η ταχύτερη προσαρμογή των οικονομιών μας στις νέες τεχνολογικές εξελίξεις. Η επέκταση της συνεργασίας θα διευκολύνει επίσης τις προσαρμογές στους τομείς της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης και του περιβάλλοντος. Σ' αυτούς τους τομείς, η συνεργασία θα μπορούσε να επιτρέψει στην Κοινότητα να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά το διεθνή ανταγωνισμό. Θα πρέπει επομένως να δοθούν κίνητρα στις επιχειρήσεις για να αναζητήσουν μορφές στενότερης συνεργασίας. Η Κοινότητα μπορεί να αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες για να προωθήσει την προσέγγιση των επιχειρήσεων.

Οι αγορές εργασίας στην Κοινότητα παρουσίασαν ενδείξεις αυξημένης ικανότητας προσαρμογής, αλλά η βελτίωση αυτή είναι ακόμα ανεπαρκής. Οι εντεινόμενες πιέσεις για τη χορήγηση μισθολογικών αυξήσεων σε μια περίοδο κατά την οποία η ανεργία ανέρχεται ακόμα στο 9 % του ενεργού πληθυσμού εκτός στρατιωτικού τομέα, αντικατοπτρίζουν την εμμονή σημαντικών διαρθωτικών προβλημάτων στις αγορές εργασίας.

Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς υπό συνθήκες βραδείας οικονομικής ανάπτυξης και αυξημένου διεθνούς ανταγωνισμού συνεπάγεται ότι οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι πρέπει να προσαρμόσουν τις μεθόδους και πρακτικές εργασίας τους στις νέες περιστάσεις. Η ευκαμψία στους τρόπους ανταπόκρισης των επιχειρήσεων στο νέο περιβάλλον τους πρέπει να συνοδεύεται από ανάλογη ευκαμψία στην αγορά εργασίας, τόσο όσον αφορά την κατάρτιση και την επαγγελματική εξειδίκευση όσο και τις συνθήκες και τις πρακτικές εργασίας.

Στις περισσότερες χώρες, η προσαρμογή του κόστους εργασίας είναι ακόμα ανεπαρκής για να εξασφαλιστεί η πλήρης απασχόληση. Προκειμένου να αποφευχθεί η αύξηση της ανεργίας, οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη σε μεγαλύτερο βαθμό κατά τις διαπραγματεύσεις τους την αναγκαιότητα ορισμένων προσαρμογών. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών θα έπρεπε επομένως να γνωστοποιούν με μεγαλύτερη σαφήνεια τους στόχους των πολιτικών που εφαρμόζουν, έτσι ώστε οι μακροοικονομικές προοπτικές να λαμβάνονται περισσότερο υπόψη κατά τις μισθολογικές διαπραγματεύσεις. Μια αξιόπιστη δέσμευση εκ μέρους των κυβερνήσεων των κρατών μελών όσον αφορά τη σύγκλιση θα αποτελούσε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης.

Η δυσκαμψία των μισθολογικών διαρθρώσεων, ορισμένες πρακτικές όσον αφορά την απασχόληση και η έλλειψη κατάρτισης ενέτειναν τα προβλήματα όσων ευρίσκονται εκτός εργατικού δυναμικού. Ο μεγάλος αριθμός μη ειδικευμένων ανέργων καθιστά οξύτερο ακόμα το πρόβλημα του κόστους τους και της έλλειψης επαρκούς εξειδίκευσης σε σχέση με τις παραγωγικές δυνατότητές τους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επομένως να εξετάσουν τις ρυθμίσεις τους σχετικά με την αγορά εργασίας και διατάξεις τους για την κοινωνική ασφάλιση προκειμένου να διορθώσουν τα στοιχεία που παρεμποδίζουν την πρόσβαση ή την επανένταξη στην αγορά εργασίας.

Τέλος, φαίνεται ότι πρέπει να ενθαρρυνθεί η εφαρμογή μιας πιο ενεργούς πολιτικής για την απασχόληση, η οποία να δίνει περισσότερη έμφαση στον επαγγελματικό επαναπροσανατολισμό παρά στα μέτρα στήριξης των ανέργων.

Ο ανταγωνισμός θα ενταθεί αναπόφευκτα παράλληλα με την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς και τη συστηματική κατάργηση των εμποδίων στις συναλλαγές. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πρέπει να είναι προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν αυτή την αύξηση του ανταγωνισμού, η οποία προκαλεί ήδη ένα κύμα συγχωνεύσεων στην Κοινότητα. Για να αποφευχθεί η δημιουργία δεσποζουσών θέσεων, οι οποίες θα περιόριζαν τον ανταγωνισμό και θα είχαν σαν αποτέλεσμα τη μείωση της γενικής ευημερίας, η Κοινότητα εφαρμόζει μια ενεργό πολιτική ανταγωνισμού.

Η αύξηση του ανταγωνισμού ενδέχεται επίσης να έχει σαν συνέπεια και την αύξηση των αιτήσεων για τη χορήγηση ενισχύσεων με σκοπό την προστασία επιχειρήσεων ή βιομηχανιών που υφίστανται εντονότερες ανταγωνιστικές πιέσεις. Ωστόσο, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την καλή λειτουργία της αγοράς με την παροχή ειδικών πλεονεκτημάτων σε επιχειρήσεις που υπόκεινται σε ανταγωνισμό. Μπορούν επίσης να παρεμποδίσουν την αναγκαία αναδιάρθρωση της βιομηχανίας. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προσπαθεί να περιορίσει τη χορήγηση επιδοτήσεων και να την εντάξει σ' ένα πλαίσιο αναδιάρθρωσης.

Οι ισχυρότερες οικονομικά χώρες της Κοινότητας θα πρέπει να αντισταθούν στον πειρασμό της αντιστάθμισης του εντονότερου ανταγωνισμού που θα προκύψει από το άνοιγμα των αγορών χορηγώντας εγχώριες επιδοτήσεις. Πράγματι, οι επιδοτήσεις αυτές θα μπορούσαν να εξουδετερώσουν πλήρως τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που επιτυγχάνουν σε ορισμένους τομείς οι χώρες που ευρίσκονται σε πιο μειονεκτική θέση.

Η ύπαρξη ενός ανταγωνισμού ελεύθερου και χωρίς στρεβλώσεις στην Κοινότητα απαιτεί την αποτελεσματική επιτήρηση των κρατικών ενισχύσεων. Η Επιτροπή ανέλαβε το 1988 και το 1990 τη διενέργεια δύο ερευνών σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στην Κοινότητα και καταβάλλει συνεχείς προσπάθειες για να εξασφαλίσει μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διαφάνεια σ' αυτόν τον τομέα. Οι ενισχύσεις που χορηγούν τα κράτη μέλη εξακολουθούν να απορροφούν ένα ουσιαστικό τμήμα των κρατικών τους πόρων (πίνακας 9). Η δεύτερη έρευνα κατέδειξε ότι το σύνολο των κρατικών ενισχύσεων αντιπροσώπευε 2,2 % του ΑΕΠ της Κοινότητας, δηλαδή ήταν κατά περισσότερο από δύο φορές μεγαλύτερο από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών είναι σημαντικές: η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο αφιερώνουν μόλις 1 % του ΑΕΠ τους στις κρατικές ενισχύσεις, ενώ στο Βέλγιο, την Ελλάδα, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 3 % και περισσότερο.

Πίνακας 9

Κρατικές ενισχύσεις στην Κοινότητα (μέσος όρος 1986-1988)

	σε ποσοστό του ΑΕγχΠ	σε ποσοστό των δημοσίων δαπανών	Χορήγηση υπό μορφή (%)	
			δημοσίων δαπανών	φορολογικών ελαφρύνσεων
B	3,2	5,8	89	11
DK	1,0	1,7	100	0
	2,5	5,3	36	64
GR	3,1	6,5	100	0
E	2,3	5,5	100	0
F	2,0	3,8	82	18
IRL	2,7	5,2	63	37
IT	3,1	6,2	64	36
L	4,1	7,6	91	9
NL	1,3	2,1	70	30
P	2,3	5,3	41	60
UK	1,1	2,6	94	6

(*) Αγορά επιδοτήσεις που υπόκεινται σε κοινοτικούς κανόνες. Το σύνολο των χορηγηθεισών επιδοτήσεων δύσκολα μπορεί να υπολογιστεί λόγω των ποικίλων μορφών τους και της έλλειψης πλήρων εθνικών δεδομένων.

Πηγή: Επιτροπή, δεύτερη έρευνα σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις.

Οι κρατικές ενισχύσεις επικεντρώνονται κυρίως σε ορισμένους τομείς: το 41 % του συνολικού ποσού τους χορηγείται στον τομέα των μεταποιητικών βιομηχανιών, το 30 % στον τομέα των μεταφορών, το 16 % στη βιομηχανία άνθρακα και το 13 % (εθνικές ενισχύσεις) στη γεωργία.

Με την προοπτική της εγκαθίδρυσης της ΟΝΕ, οι εθνικές δαπάνες για επιδοτήσεις θα πρέπει να εξεταστούν σε βάθος προκειμένου να βελτιωθεί η σύγκλισή τους. Η ανάληψη δέσμευσης για την εφαρμογή αυστηρότερης πειθαρχίας στον τομέα αυτό θα συνέβαλε επίσης στην επίτευξη ενός πιο ανοικτού συστήματος διεθνών εμπορικών συναλλαγών.

Η αναβίωση των προστατευτικών τάσεων στον τομέα των διεθνών εμπορικών συναλλαγών αποτελεί ένα ανησυχητικό φαινόμενο. Έχουν ήδη σημειωθεί έντονες προστριβές μεταξύ των εμπορικών εταίρων, ιδίως όσον αφορά τις επιδοτήσεις στη γεωργία και σε ορισμένες παρακμάζουσες βιομηχανίες. Η προσφυγή σε μη δασμολογικά μέτρα για την προστασία εγχώριων προϊόντων εντάθηκε σε διάφορα μέρη του κόσμου. Η Κοινότητα έχει δεσμευθεί να επιτύχει ένα φιλόδοξο, συνολικό και ισόρροπο αποτέλεσμα στο Γύρο της Ουρουγουάης, ο οποίος ευρίσκεται αυτή τη στιγμή σε ένα κρίσιμο στάδιο. Το αποτέλεσμα αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να ενισχυθεί το πολυμερές εμπορικό σύστημα και να αντιστραφεί η τάση προς την επέκταση του προστατευτισμού. Κάθε περαιτέρω καθυστέρηση θα έθετε επίσης σε κίνδυνο τις προσπάθειες προσαρμογής πολλών αναπτυσσόμενων χωρών και χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρωπής, οι οποίες έχουν υιοθετήσει στρατηγικές οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης που βασίζονται στις δυνάμεις της αγοράς και στο άνοιγμα των οικονομιών τους προς το εξωτερικό. Οι μεγάλες βιομηχανικές χώρες φέρουν τις περισσότερες ευθύνες σ' αυτό τον τομέα και θα έπρεπε να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ταχεία ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης.

Η επιτυχής έκβαση του Γύρου της Ουρουγουάης δεν θα εξυπηρετούσε μόνο τα συμφέροντα της Κοινότητας με την εξασφάλιση της πρόσβασης στις αγορές και τη μείωση της προστασίας στους παραδοσιακούς τομείς των εμπορικών διαπραγματεύσεων, αλλά θα επέτρεπε επίσης και την επέκταση της εφαρμογής των κανόνων που έχουν συμφωνηθεί σε πολυμερή βάση σε νέους τομείς που παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον για την Κοινότητα: υπηρεσίες, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, διεθνείς επενδύσεις.

Οι διαπραγματεύσεις που διεξάγονται μεταξύ της Κοινότητας και των χωρών της ΕΖΕΣ με σκοπό τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ολοκληρώνονται με επιτυχία και θα προεκτείνουν σε μια ακόμα πιο εκτεταμένη ζώνη τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς. Με τη διευκόλυνση των ροών αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και εργασίας μεταξύ ΕΚ και ΕΖΕΣ, η συμφωνία αυτή θα αποτελέσει μια πολύτιμη συμβολή στην αύξηση του ανταγωνισμού και τη βελτίωση των όρων της προσφοράς.

Η Κοινότητα συμμετέχει με ενεργό τρόπο στη στήριξη των προσπαθειών των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης για την υλοποίηση πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Η Επιτροπή δεν διαχειρίζεται μόνο το πρόγραμμα βοήθειας της Κοινότητας, αλλά συντονίζει επίσης τις ενέργειες των χωρών της Ομάδας των 24, η οποία περιλαμβάνει τις κυριότερες βιομηχανικές χώρες.

Η βοήθεια αυτή παρέχεται υπό ποικίλες μορφές, όπως η στήριξη της οικονομικής ανασυγκρότησης, η επισιτιστική και η έκτακτη βοήθεια, η στήριξη των ισοζυγίων πληρωμών, η χρηματοδότηση επενδύσεων και οι εξαγωγικές πιστώσεις. Η Κοινότητα αποτελεί σήμερα την κυριότερη πηγή κεφαλαίων για τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, στις οποίες παρέχει το ήμισυ περίπου της συνολικής ενίσχυσης που λαμβάνουν. Επιπλέον, η Κοινότητα ολοκλήρωσε τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη «ευρωπαϊκών» συμφωνιών σύνδεσης με την Ουγγαρία, την Πολωνία και την Τσεχοσλοβακία. Οι συμφωνίες αυτές θα επιτρέψουν στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης να συμμετάσχουν στη διαδικασία ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η πολιτική και οικονομική σημασία αυτών των συμφωνιών είναι ιδιαίτερα σημαντική σε μια περίοδο κατά την οποία οι μεταρρυθμίσεις που έχουν αναλάβει οι χώρες αυτές ευρίσκονται σε κρίσιμο στάδιο, ενώ η παραδοσιακή εξαγωγική αγορά τους (ΕΣΣΔ) έχει καταρρεύσει. Η καθιέρωση του ελεύθερου εμπορίου θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη των ιδιωτικών επενδύσεων σ' αυτές τις χώρες, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επιτυχία των οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Η Κοινότητα είναι πρόθυμη να αρχίσει διαπραγματεύσεις για τη σύναψη παρόμοιων συμφωνιών και με άλλες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που πληρούν τις αναγκαίες οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις.

Η Κοινότητα εκδήλωσε επίσης τη βούλησή της να βελτιώσει την πρόσβαση στις αγορές της για τα προϊόντα στα οποία οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είναι ανταγωνιστικές σε παγκόσμιο επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των γεωργικών προϊόντων, των προϊόντων της κλωστοϋφαντουργίας και των προϊόντων των βιομηχανιών άνθρακα και χάλυβα. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις και οι δυσκολίες για τους τομείς και τις περιοχές της Κοινότητας, από αυτή την ευκολότερη πρόσβαση. Αυτή η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης στις αγορές δεν θα πραγματοποιηθεί ωστόσο σε βάρος των υφιστάμενων εμπορικών σχέσεων με άλλους εταίρους, και ιδίως τις αναπτυσσόμενες χώρες με τις οποίες η Κοινότητα έχει συνάψει συμφωνίες συνεργασίας. Η ύπαρξη δυνατοτήτων πρόσβασης στις ευρωπαϊκές αγορές έχει ουσιώδη σημασία για την επιτυχία της διαδικασίας ανάπτυξης των οικονομιών αυτών των χωρών.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ 1989-1993

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ, ΗΠΑ ΚΑΙ ΙΑΠΩΝΙΑ

(α) ΑΕγχΠ σε σταθερές τιμές (1)

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	3,9	3,7	1,3	2 1/4	2 1/2
DK	1,2	2,1	1,8	3	3 1/4
D	3,3	4,7	3,3	2 1/4	1 3/4
GR	2,8	−0,3	0,7	1 1/4	2
E	4,8	3,7	2,5	3	3 1/4
F	3,6	2,8	1,3	2 1/4	2 1/2
IRL	5,9	5,7	1,3	2 1/4	2 3/4
I	3,2	2,0	1,1	2	2 1/2
L	6,1	2,3	3,0	3 1/2	3 1/4
NL	4,0	3,9	2,3	1 1/4	2
P	5,4	4,0	2,0	1 3/4	2
UK	2,2	0,8	−1,8	2	2 3/4
EK	3,3	2,8	1,3	2 1/4	2 1/2
USA	2,8	0,9	−0,4	2	2 1/4
JAP	4,9	5,6	4,6	3 1/2	3 1/2

(β) Εσωτερική ζήτηση σε σταθερές τιμές

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	4,9	3,4	1,2	2 1/4	2 1/4
DK	0,3	−0,7	0,4	2	3 1/4
D	2,7	5,0	3,0	2 1/4	2
GR	3,3	3,3	−0,3	1	2 1/4
E	7,8	4,6	3,1	3 1/2	3 1/2
F	3,2	3,2	1,1	2	2 1/4
IRL	6,0	5,4	0,6	1 1/4	1 3/4
I	3,6	1,9	1,5	2 1/4	2 3/4
L	7,8	3,4	4,3	3 3/4	3 3/4
NL	4,9	3,6	2,1	1/4	1 1/2
P	4,0	5,8	4,6	3 1/4	3 1/4
UK	3,1	−0,1	−3,0	2 1/4	3
EK	3,7	2,9	1,1	2 1/4	2 1/2
USA	2,2	0,5	−1,0	2	2
JAP	5,7	5,8	3,4	3 3/4	3 3/4

(γ) Αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	3,5	3,5	3,2	3 1/2	3 1/2
DK	5,1	2,5	2,4	2 1/4	2 1/2
D	3,1	2,6	3,5	4 1/4	4
GR	14,7	20,2	18,3	14 1/4	11
E	6,6	6,4	5,8	5 1/2	5 1/4
F	3,5	2,9	3,0	3	2 3/4
IRL	3,9	2,6	3,0	3	2 3/4
I	5,8	6,2	6,4	5 1/4	5 1/4
L	3,4	4,2	3,4	3 3/4	3 1/4
NL	2,9	2,5	3,2	3 1/2	3 1/4
P	12,8	13,6	11,7	9 1/2	7 3/4
UK	5,9	8,4	6,5	4 1/2	4
EK	4,9	5,2	5,0	4 1/2	4 1/4
USA	4,5	5,0	4,4	4 3/4	5
JAP	1,7	2,4	2,8	2 1/2	2 1/2

(δ) Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

(ως ποσοστό του ΑΕγχΠ)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	1,1	1,0	1,0	1	1 1/4
DK	−1,2	0,8	1,4	2 1/4	2 1/2
D (2)	4,7	3,2	−1,1	−1	− 3/4
GR	−4,8	−6,1	−4,1	−3 1/4	−2 3/4
E	−3,2	−3,5	−3,1	−3 1/4	−3 1/4
F	0,1	−1,0	−0,7	− 3/4	− 3/4
IRL	1,3	3,4	2,3	2	1 3/4
I	−1,4	−1,4	−1,3	−1 1/2	−1 3/4
L	34,4	31,2	28,1	26 1/4	25 1/2
NL	3,3	3,8	4,1	4 1/2	4 3/4
P	−2,9	−0,3	−1,1	−1 1/2	−2 1/2
UK	−4,8	−2,6	−1,1	−1 1/2	−1 1/4
EK	−0,1	−0,2	−0,8	−1	− 3/4
USA	−1,9	−1,6	−0,1	− 3/4	− 3/4
JAP	2,1	1,2	1,5	1 1/2	1 3/4

(*) Βάσει των προβλέψεων του Οκτωβρίου 1991.
(1) Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν για τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία από το 1990 και μετά.
(2) Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Γερμανίας όπως προέκυψε μετά την ενοποίηση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ της ενοποιημένης Γερμανίας από το 1991 και μετά.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής.

(ε) Αριθμός ανέργων ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού εκτός του στρατιωτικού τομέα

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	8,5	8,1	8,6	8 1/2	8 1/2
DK	7,8	8,2	9,5	9 1/2	9
D	5,5	5,1	4,6	5	5 1/2
GR	7,5	7,5	8,8	9 1/4	9 3/4
E	17,1	16,1	15,8	15 1/2	15 1/4
F	9,4	9,0	9,5	10	10 1/4
IRL	16,0	15,6	16,8	18	18 1/2
I	10,7	9,8	9,4	9 1/2	9 1/4
L	1,8	1,7	1,6	1 1/2	1 1/2
NL	8,7	8,1	7,2	7 3/4	7 3/4
P	4,8	4,6	4,0	4 1/4	4 3/4
UK	7,0	6,4	8,4	9 3/4	10
EK	8,9	8,4	8,6	9	9 1/4
USA	5,3	5,5	6,7	7	6 3/4
JAP	2,3	2,1	2,2	2 1/4	2 1/4

(στ) Ικανότητα χρηματοδότησης ή δανειακές ανάγκες της κεντρικής διοίκησης

(ως ποσοστό του ΑΕγχΠ)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	- 6,7	- 5,6	- 6,3	- 6 1/4	- 5 3/4
DK	- 0,5	- 1,5	- 1,7	- 1 1/2	- 1/2
D (3)	0,2	- 1,9	- 3,6	- 3 1/4	- 3 3/4
GR	-18,3	-19,8	-17,3	-14	-10 1/4
E	- 2,7	- 4,0	- 3,9	- 3 1/2	- 3 1/4
F	- 1,2	- 1,6	- 1,5	- 1 3/4	- 1 1/2
IRL	- 3,5	- 3,6	- 4,1	- 4	- 4
I (4)	-10,1	-10,6	- 9,9	- 9 1/4	- 9 1/2
L	- 4,3	4,7	1,9	2	2
NL	- 5,2	- 5,3	- 4,4	- 4	- 3 3/4
P	- 3,4	- 5,8	- 5,4	- 4 1/2	- 4
UK	1,3	- 0,7	- 1,9	- 3 1/2	- 3 1/4
EK	- 2,9	- 4,0	- 4,4	- 4 1/2	- 4 1/4
USA	- 1,7	- 2,4	- 2,3	- 2	- 1 1/2
JAP	2,5	2,2	1,8	2	2

(η) Συνολική απασχόληση

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	1,6	0,9	-0,3	0	1/4
DK	-0,6	-0,4	-1,0	0	1
D	1,4	2,8	2,8	1	1/4
GR	0,4	0,2	0,8	-0	1/4
E	3,6	2,6	0,7	1 1/4	1 1/2
F	1,1	1,2	0,4	-0	1/2
IRL	-0,1	1,3	0,0	1/4	3/4
I	0,2	1,0	0,9	1/2	3/4
L	4,0	4,2	1,9	1 1/2	1 1/2
NL	1,6	2,1	1,0	- 1/4	0
P	1,0	1,1	1,1	0	- 1/2
UK	2,8	0,4	-2,3	- 3/4	1/2
EK	1,5	1,4	0,5	1/4	1/2
USA	2,3	0,5	0,8	1	1 1/2
JAP	1,9	2,0	1,6	1 1/2	1 3/2

(θ) Πραγματική κατά κεφαλήν αμοιβή εξαρτημένης εργασίας

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή (5))

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	0,1	2,8	1,9	2 1/4	2
DK	-1,6	1,0	1,1	1 1/4	1 1/2
D	-0,2	1,5	2,6	1 1/2	1 1/2
GR	2,9	0,0	-1,7	-2 1/4	- 3/4
E	-0,5	1,2	1,8	1 1/4	1 1/4
F	1,2	1,9	1,5	1	1
IRL	2,2	5,9	3,5	3	2 1/4
I	3,0	3,9	1,7	1 1/2	1 1/2
L	3,0	1,0	1,3	1 1/2	1 3/4
NL	-2,4	1,1	1,5	1 1/2	2
P	0,8	3,7	6,6	4 1/2	2
UK	2,8	2,7	1,7	1 1/4	1 1/2
EK	1,1	2,3	2,0	1 1/4	1 1/4
USA	-1,0	-0,1	0,3	-0	- 1/4
JAP	2,5	1,8	1,0	1	1

(*) Βάσει των προβλέψεων του Οκτωβρίου 1991.
(3) Συμπεριλαμβάνονται οι τρέχουσες μεταβιβάσεις προς τα πέντε νέα κρατίδια και το έλλειμμα των περιφερειακών αρχών αυτών των κρατιδίων ως ποσοστό του ΑΕγχΠ της ενοποιημένης Γερμανίας από το 1991 και μετά.
(4) 1992 και 1993: αυτές οι προβλέψεις έγιναν τον Οκτώβριο 1991 και δεν ήταν δυνατό να ενσωματωθούν πλήρως οι επιπτώσεις των μέτρων του προγράμματος σύγκλισης.
(5) Αποπληθωρισμένα μεγέθη με βάση τον αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής.

(ι) **Επενδύσεις στον κλάδο των κατασκευών σε σταθερές τιμές**

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	8,9	6,7	– 1,4	3 1/4	2 3/4
DK	– 4,6	– 6,1	– 6,5	– 1	4
D	5,1	5,3	3,5	2 1/2	1 3/4
GR	2,0	2,1	– 5,0	2 1/2	5
E	14,9	10,7	5,3	4	4
F	5,3	2,3	1,2	2	3
IRL	9,8	8,4	– 2,9	4	4
I	3,6	2,5	0,4	1 1/4	1 1/4
L	4,4	5,9	5,9	4 1/2	3
NL	1,6	1,3	– 0,6	– 1	1 1/4
P	3,5	6,5	4,5	3	4
UK	2,5	– 1,1	– 12,9	– 3/4	4 3/4
EK	5,3	3,6	– 0,5	1 3/4	2 3/4

(κ) **Επενδύσεις σε εξοπλισμό σε σταθερές τιμές**

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	18,2	10,3	3,0	2 3/4	2 3/4
DK	6,3	3,0	3,0	5	10
D	10,0	12,9	10,0	5	4 1/2
GR	17,4	7,9	3,0	4 1/2	6
E	13,0	1,2	– 2,5	3	4
F	5,8	5,0	– 1,8	1 1/2	3 1/2
IRL	15,3	6,8	1,8	3 3/4	4 1/2
I	6,2	3,5	– 1,1	3 1/2	4 1/2
L	26,3	13,7	6,4	4 3/4	4 3/4
NL	4,5	7,7	3,0	– 1 1/4	2 1/2
P	10,0	8,5	4,5	3	3 1/2
UK	8,3	– 3,6	– 12,8	– 1	8
EK	8,5	4,7	– 0,4	2 1/2	4 3/4

(λ) **Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου σε σταθερές τιμές**

(ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	13,6	8,3	0,6	3	2 3/4
DK	0,2	– 1,9	– 1,9	2	7 1/4
D	7,1	8,8	6,6	3 3/4	3
GR	8,6	4,8	– 1,2	3 1/2	5 1/2
E	13,7	6,7	2,2	3 3/4	4
F	5,8	3,8	– 0,6	1 3/4	3 1/4
IRL	11,3	7,5	– 0,4	3 3/4	4 1/4
I	5,1	3,0	– 0,4	2 1/2	3
L	13,4	3,3	6,2	4 3/4	4
NL	3,0	4,2	– 1,1	– 1	2
P	7,5	7,5	4,5	3	3 3/4
UK	4,8	– 2,4	– 12,8	– 3/4	6 1/2
EK	6,7	4,1	– 0,5	2 1/4	3 3/4
USA	2,7	0,9	– 4,4	4 1/2	5 1/2
JAP	11,0	10,9	4,6	3 1/2	4

(μ) **ΑΕγχΠ κατά κεφαλήν (EC = 100) σε τρέχουσες τιμές και τρέχουσες ΜΑΔ**

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	95,4	101,2	100,6	103,4	103,8
DK	118,3	113,1	117,0	110,2	111,4
D	117,9	111,1	114,0	113,6	112,3
GR	38,6	56,8	55,9	52,1	52,0
E	60,3	79,0	72,8	79,9	80,7
F	105,8	110,4	110,1	108,8	108,8
IRL	60,8	58,9	63,4	68,9	69,2
I	86,5	93,3	103,0	103,2	103,4
L	158,5	141,9	126,2	131,7	134,3
NL	118,6	113,1	106,0	102,7	102,0
P	38,7	56,4	52,2	56,3	56,2
UK	128,6	108,5	105,4	102,1	102,5
EK	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
USA	189,6	161,6	155,7	145,9	148,1
JAP	55,8	96,2	110,6	124,3	125,6

(*) Βάσει των προβλέψεων του Οκτωβρίου 1991.
Πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής.